

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Appendix. De dispensationibus S. Pœnitentiariæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

finalis, & actus possit facile revocari: v. g. dispensatum est in voto castitatis propter vehementes tentationes, quæ postea cessant, an reviviscat votum? vel in Præcepto recitandi Horas, jejunandi, &c. propter infirmitatem, & postea convalescit, an teneatur recitare, jejunare, &c. Affirmat *Sanch. Amic. Portel. Bonac. Leon. &c.* quia aliàs non esset justa. Negativam tamen sententiam probabilem, & in praxi tutam esse censet *Dian. p. 8. t. 3. R. 24. ex Sal. Gran. &c.* si quidem dispensatio fuerit absoluta: quia obligatio legis semel extincta non reviviscit: & quod destructum est, non reproducit, nisi ab eo, qui producere potest, vid. *Suar. de leg. c. 22. Laym. Prap. &c.* qui rectè id concedunt, quando non est de re dividua & successiva, aliàs negant. Unde de suppositâ probabilitate sententiæ negativæ *Gran. Dian. &c.* sequentes casus (in quibus tamen alii meliùs contrarium sentiunt) resolvunt.

I. Cum quo dispensatum est propter morbum in esu carniùm, potest vesci, licet omnino convalescat.

II. Cùm quo propter infirmitatem dispensatum est in voto religionis, postquam convaluit, non tenetur *Dian. p. 6. t. 7. R. 45.*

III. Cum quo propter oculorum infirmitatem dispensatum fuit in onere recitandi horas, etsi convaluerit, non tenetur legere.

A P P E N D I X.

De Dispensationibus S. Pœnitentiariæ.

Quia ex officio S. Pœnitentiariæ multæ dispensationes (& gratis quidem) impetrari possunt, saltem pro foro conscientie, operæ pretium censui, quædam circa hujus rei praxim Pœnitentibus & Confessariis utilia hæc subnectere.

Et

Et quidem tria potissimum circa hanc rem requiri possunt: I. Circa materiam & causas, in quibus nimirum casibus dispensationes istæ concedi soleant. II. Circa formam litterarum Pœnitentiariæ, quibus dispensatio Confessario committitur, quarum verba nonnulla, quæ difficultatem pariunt, explicanda sunt. III. Circa ipsam executionem dispensationis, quæ nimirum in ea observanda sint. De quibus ex *Bon. Dia. p. 4. t. 4. R. 71. & p. 8. t. 1. R. 103. &c. usque ad R. 111. & Marci Pauli Leonis volumine integro ea de re edito.*

Resp. I. In triplici materia (pro cuius diversitate, diversa quoque est forma) dispensationes, sive gratiæ istæ concedi solent.

Prima est in Votis: v. g. votum religionis ob inopiam parentum vel fratrum, similive ex causa, liceat differre: ut quis à voto simplici castitatis, vel etiam religionis (postquam matrimonium contraxit) absolvatur ad manendum in matrimonio, debitumque licite perendum: ut à voto religionis (ob debilitatem virium, per quas ejus onera ferre non possit, aut ob metum incontinentiæ, aut dotis defectum) absolvatur in ordine ad contrahendum matrimonium.

Secunda, in impedimentis occultis matrimonii, sive ea sint impedientia tantum, sive etiam dirimentia, sive matrimonium cum iis publice contractum sit, sive contrahendum, dummodo de eo privatim fuerit actum & conclusum, præsertim bonâ fide: sive etiam quando contracto superveniunt.

Circa quæ *Notandum* I. Impedimenta occulta dici, quæ vel nulli nota sunt, vel licet uni alterive innotuerint, ad forum tamen contentiosum non sunt deducta. 2. Etsi aliqua impedimenta, v. g. cognationis spiritualis, naturâ suâ sint publica, cum

contra-

contrahantur in facie Ecclesiæ; fieri tamen potest. 6
per accidens, ut sint occulta, v. g. 1. ob diuturni- 6
tatem temporis, ex quo sunt contracta. 2. ob distan- 6
tiam loci à loco contractæ cognationis. 3. per mor- 6
tem eorum, qui fuerunt conscii. 4. Per ignorantia- 6
am hujus contractionis. 6

Tertia, In variis censuris, ut excommunicatio- 6
nibus, suspensionibus (item irregularitatibus) præ- 6
sertim occultis, ad absolvendum ab iis, dispensan- 6
dum, rehabilitandum, &c. Item ad condonandam 6
obligationem restitutionis ob horas neglectas; ad 6
commutandum onus recitationis horarum; eli- 6
gendum Confessorem etiam pro reservatis; transe- 6
undum ad aliam religionem, sive Ordinem (pro 6
utroque foro) etiam post apostasiam à suo. 6

Resp. II. In formulis frequentioribus ipsius Bre- 6
vis Apostolici, verba, quæ substantialia continent, 6
& difficultatem habent, sunt hæc. 6

1. *Si est ita, vel, quatenus si ita est.* Quorum sen- 6
sus est; si præces veritate nitantur, præsertim tem- 6
pore datarum litterarum Apostolicarum. Requiritur 6
autem veritas rerum narratarum principaliter 6
quoad essentialia facti, v. g. affinitatem esse contra- 6
ctam, incestum commissum, & actum, sive tracta- 6
tum esse de matrimonio (intellige perfectè, ita ut 6
in id utrimque consenserint) & periculum reve- 6
lationis ac scandalorum imminere. Secundariò au- 6
tem requiritur quoad accidentaria, v. g. bonâ fide 6
actum esse; & similia, quæ tantùm sunt impulsiva, 6
& sine quibus nihilominus conceduntur tales dis- 6
pensationes: unde etsi in iis, vel aliis parvi momen- 6
ti, sit erratum in petitione, gratia nihilominus 6
est valida, vid. *M. Leon. p. 2. f. 226 & p. 3. f. 391.* 6

2. *Periculum imminet revelationis.* Ad hoc e- 6
nim, ut subsistat dispensatio, requiritur, ut sit pericu- 6
lum,

•lum, ne reveletur impedimentum, (intellige quan-
 •do id in formula exprimitur) si non subsequatur
 •matrimonium, docet *M. Leo p. 2. f. 220.* Pericu-
 •lum autem hoc non importare necessariam dete-
 •ctionem, sed tantum probabilem & moralem cre-
 •dulitatem, futurum, ut si resiliatur à matrimonio
 •contrahendo, & hujus causæ assignari non possint,
 •ex vehementi suspitione, & curiosa inquisitione de-
 •tegatur, *v. l. c. f. 233.*

• 3. *Et scandalorum.* Quo nomine intelligitur
 •gravis infamia, ex qua deinde sequantur contem-
 •tiones, minæ, pugnæ, &c. *Leo f. 230. & 317.*

• 4. *Vt dictâ muliere de nullitate prioris consen-*
 •*sus certioratâ, &c.* Clausula hæc est substantialis,
 •ut nimirum, si dispensandum sit in impedimento
 •dirimente, cum quo matrimonium contractum
 •fuit in facie Ecclesiæ, conjunx ignorans illud impe-
 •dimentum fiat certa de nullitate prioris sui consen-
 •sus, & novum validumque liberè præstet (ita ta-
 •men, ut in cognitionem occulti impedimenti non
 •veniat) *Leo p. 251. Dia. p. 8. t. 3. R. 110* Suffi-
 •cit autem, ut istum consensum præstent inter se fe-
 •cretò, nemine præsentè, per verba vel signa suffi-
 •cientia, v. g. copulam maritali affectu. Neque debet
 •Executor dispensationis eos coram se & testibus ut-
 •rum copulare. *Leo p. 552.*

• 5. *Postquam dicto Sacerdoti, si nondum satis-*
 •*fecerit* Verba hæc solent esse in facultate absolventi
 •di ab excommunicatione, v. g. ob percussione
 •Clerici: & important conditionem prius satisfaci-
 •endi parti læsæ, quàm possit absolvi, hoc est, com-
 •pensandi injuriam, expensas, & omnia damna, quæ
 •ob percussione illam incurrit, quorum æstimatio
 •committitur Executori dispensationis: neque ab
 •ejus obligatione liberatur percussor per hoc, quòd per-

percussus injuriam remiserit, *vid. Leon. f. 382.*
 384. Si autem non possit in præsentis satisfacere,
 sufficit si juratus promittat se facturum, cum pri-
 mum poterit.

Resp. III. Circa praxim, five executionem hu-
 jus dispensationis, hæc scienda.

1. Litteræ S. Pœnitentiariæ diriguntur ad Ora-
 torem, hoc est, ad ipsum, qui dispensationem (per
 se vel alium) petiit: qui non debet eas resignare, sed
 eligere Confessorem talem, quali inscribuntur, qui
 eas sibi ab Oratore traditas resignet, legat, & deinde
 cum eo secundum commissionem dispenset. Licet
 verò quocumque casu ab alio aperiantur, non
 ideo carent effectu. *Salas, Dian. p. 8. t. 3.*
R. 103.

2. In Confessore hoc requiritur, 1. Ut sit ap-
 probatus ab Ordinario territorii, in quo dispensa-
 turus est. 2. Ut sit Magister five Doctor in Theo-
 logia, vel jure Canonico, promotus in Academia,
 vel Religiosus habens privilegium, quale concessit
 Gregorius XIII. An. 1582. Confessariis Societ. I E-
 SU, quos Generalis, vel alius Superior de ejus li-
 centia ad id designarit. 3. Ut specialiter ad hoc sit
 electus ab Oratore, hoc est eo, cum quo dispensan-
 dum est: qui tamen semel electum, nisi deprehen-
 dat ignorantem, mutare non potest, *Leon. f. 22.*
Dia. p. 8. t. 3. R. 104. Contrarium tamen docet
Sanch. & Per. de mat. d. 48. f. 5. n. 7.

3. Confessor ad id electus, 1. Debet dispensare in
 ipsa confessione, vel saltem inmediate post, *Dian.*
p. 4. t. 40. R. 7. Leon. p. 1. f. 54. & 28. 2. Debet
 causæ cognitionem, quando ea in Brevis exigitur,
 essentialiter præmittere, per diligens examen pœ-
 nitentis; nisi habeat antè perspectam, quia non est
 merus Executor, sed Judex, cui delegatur potestas
 di-

"dispensandi. 3. In eâ debet credere illi, etiam sine tes-
 "tibus & juramento, nisi aliunde sciat esse falsum.
 "tunc enim dispensare non debet. *Leo. Dian. p. 8. l.*
 "3. *R. 108. 4.* Opera in ipso Brevis præscripta, effi-
 "possit moderari, non tamen condonare. 5. Etsi non
 "præscribantur certa verba ad dispensandum, debet
 "tamen servare formam à Rituali Romano proba-
 "tam; & post verba illa, *Absolvo te à peccatis tuis,*
 "addere; *Et eadem auctoritate declaro, te in dispo-*
 "matrimonio manere & debitum conjugale reddere
 "posse & debere: nec non dispensato tecum, ut idem
 "debitum etiam exigere licite valeas. *In nomine Pa-*
 "tris, &c. Si verò sit absolvendus ab excommuni-
 "catione, *vid. formulam infra l. 7. c. 1. d. 6. 6.*
 "Absolutâ dispensatione debet lacerare literas, præ-
 "cipue sigillum, ita ut ad probandum servare non
 "possint, aliàs incurrit excommunicationem majore-
 "rem. *Leo f. 239.* Laceratio tamen ista non est de
 "substantia; quia tantum intenditur, ut non suffra-
 "gentur in foro externo. 7. Nullo modo debet atte-
 "stationem dispensationis factæ, neque ipsum Brevis,
 "seu diploma reddere, cum pro solo foro conscientie
 "debeat servare. 8. Nihil debet accipere, ne quidem
 "viâ compensationis pro dispensatione, etiam pro
 "foro externo facta; ideo enim inscribitur, *gratis*
 "ubique: aliàs incurrit ipso facto excommunicatio-
 "nem majorem. *Gavant. Dian. l. c. ex declar.*
 "*Cardin.*

" Ex dictis resolvuntur sequentes Casus.

" I. Confessor pro hac dispensatione eligi non
 "potest, qui tantum est Doctor Ordinis, vel Profes-
 "sor, vel Licenciatus Theologiæ; quod enim hic in
 "favorabilibus veniat nomine Doctoris, tantum
 "intelligitur de eis, quæ ratione exercitii, non quæ
 "ratione dignitatis, committantur. *Leo p. 1. f. 11.*
 "*Dian. p. 4. l. 4. R. 41.*

II. Ex

II. Ex privilegio Societati IESU concessio, alie etiam Mendicantes eligi possunt, ob communicacionem. Debent tamen tam hi, quam isti specialem ad hoc habere facultatem à suis Superioribus, aliàs dispensatio erit nulla. *Aut. cit.* Et patet ex dictis.

III. Confessor debet ita examinare pœnitentem, ut cognoscat, & quidem distinctè, merita causæ, possitque inter ea discernere, ideo enim inscribitur, *Viro discreto*. Præcipuè autem debet inquirere, an preces nitantur veritate: quia gratia non conceditur simpliciter, sed sub conditione; ideoque solet addi clausula, *Quatenus si ita est: vel si ita esse repereris. v. Aut. cit.*

IV. Is, qui dispensationem petit, debet Executori ad id electo confiteri: nec sufficit, antè ei confessum fuisse. Pater ex dictis. *Leo. f. 23. Dian. R. 71, Regin. Pont. contra Sanch. Sal. Perez, Paulum: quorum sententiam non amplius esse probabilem docet Fill. Escob. Lezan. Dian. l. c. & p. 8. t. 3. R. 105.*

V. Commissio hujus dispensationis non expirat morte Pœnitentiarii concedentis, re integrâ; quia est gratia, non facienda, sed facta in favorem Oratoris, cui jus quæsitum est; & Executor est dispensator necessarius, si quidem preces nitantur veritate. Neque etiam morte Pontificis: tum ob rationem allatam, tum quia officium majoris Pœnitentiarii non expirat morte Pontificis. *Dian. p. 8. t. 3. R. 89. ex Suar. Sanch Garc. &c. contra Navar. Bon. &c.*

A D D E N D A.

Q. 135. Quid circa dispensationes sit præterea observandum. R. seqq.

G g

4.1.

§. I. Dispensatio est actus potestatis legislativæ, quo circa casum vel personam particularem relaxatur obligatio legis, manente illâ obligatione quoad casus alios vel quoad reliquam communitatem: differt à licentia, quòd hæc sit quasi conditio inclusa in lege, nam lex prohibet fieri vel omitti sine licentia: est autem quandoque opus dispensatione, etiam si cesset intentio & ratio legis, uti habet *S. Th.* in 3. d. 37. q. 1. a. 1., sic etiam si adsit certò sufficiens causa mæcundi matrimonium sine proclamationibus, nihilominus debet dispensatio haberi; & licet sit causa sufficiens dispensandi, non ideo est causa sufficiens propriâ auctoritate omittendi proclamationes; & in hoc aliisque similibus casibus à posteriori colligimus talem esse voluntatem Superiorum, culpant enim aut puniunt, si aliter fiat, *Dixi*, aliquando, nam in multis casibus, maximè qui frequenter occurrunt, satis scimus Superiores id non exigere, sed satis esse, quòd habeamus certitudinem de justa causa excusante, sic si sim certus, me comedendo pisces passurum grave damnum in valetudine, possum die vetito sine dispensatione comedere carnes; item die festo è Missa emanere, si habeam certò justum impedimentum, uti habet communis sensus & usus; quamvis semper consultiùs sit recurrere ad Parochos vel Confessarios saltem pro declaratione, quòd hic & nunc non sit obligatio.

798 §. II. Potestas dispensandi est res favorabilis, hinc latè interpretanda est, adeoque in dubio, an se extendat ad hunc vel illum casum, potest judicari, quòd se extendat. *Nec obstat*, quòd lex sit in possessione, nam pro hoc casu constat de benigna voluntate Superiorum, qui beneficium suum volunt amplum esse. E contra dispensatio, quæ sit privatis, est res odiosa, cum sit exceptio à lege communi, diffor-

mitas

mitas à communitate, & quædam correctio juris, hinc est restringenda, & ideo in dubio, an se extendat ad has vel illas circumstantias, judicari debet, quòd se non extendat, ita cum communi *Tamb.* in Dec. l. 1. c. 3. §. 7. V. *dispensatio, Gob.* in Exp. T. 9. n. 700; & dixi n. 622., diciturque iterum n. 839.

§. III. Superior loci seu territorii potest, 799 etiam in legibus communibus, dispensare cum vagis nullibi habentibus domicilium, ita *Sanch. Less. Castrop.* T. 3. d. 6. p. 7. §. 2., ubi cum aliis docet posse quoque dispensare in lege communi cum peregrinis alibi habentibus domicilium, uti eos absolvere potest à peccatis; tamen cum his non potest dispensare in votis, juramentis aut aliis singularibus impedimentis, ad hoc enim videtur requiri major subjectio: Potest tamen Superior in his, item in omnibus legibus & pœnis secum ipso dispensare, non tantum indirectè, quia tollendo obligationem à communitate, cujus pars est, simul tollit à seipso; neque tantum mediata, in quantum sibi eligere potest aliquem, qui in ipsum habeat eandem potestatem etiam absolvendi à peccatis & censuris, quam ipse habet in subditos, *Cap. finali, de pœn. & Remiss.* sed probabiliter directè & immediatè quoad ea, quæ indigent absolutione, uti dicitur l. 3. p. 1. n. 485., potestque videri *Illf. t. I. d. 2. n. 49., & n. 50. de peregrinis*: Videri etiam potest *Delbene de Immun. Eccles.* toto cap. II. Et de dispensatione cum seipso. vide eundem dub. 7.

§. IV. Si dispensatio sit ad majus, etiam præsumitur esse ad minus ejusdem generis, nisi ratio sit pro majori, quæ non est pro minori, ita plures cum *Sanch. de matr.* l. 8. d. 1. à n. 37., hinc qui per dispensationem potest comedere carnes, etiam potest ova; item qui, alioquin inhabilis, habet per privilegium, ut facere possit testamentum, etiam potest dona-

donare mortis causâ aut facere codicillos. Item qui dispensatus est ad subdiaconatum, etiam est dispensatus ad minores. *Felin. Host. Pass. Leur.* p. 1. q. 286. quem vide.

301 §. V. Conferens beneficium vel officium alicui, quem scit esse inhabilem, præsumitur, si potest, dispensare circa inhabilitatem, nisi coactus conferat: idem est, si sciens inhabilitatem ad Ordines, et tamen conferat Ordines, quia quisque censetur velle ponere actum validum, ergo vult remove impedimentum valoris, quantum potest, potest autem solo animo absque certa verborum forma, ergo censeri debet id facere: hinc etiam quoties Superior videt subditum agentem contra legem & tacet, censetur dispensare pro eo actu, est enim rati habitio pro præsentis, non tamen pro actibus futuris, ita *Sanch. Sa, Schildere & alii cum Dian.* p. 8 T. 3. R. 76 Ad-
dunt *Sanch. Dian. & Castrop.* d. 4. p. 9., si dispensatus sis ad duo beneficia, etiam te esse dispensatum à residentia unius; item si dispensatus sis in ætate ad beneficium parochiale, etiam es dispensatus in obligatione intra annum suscipiendi sacerdotium; item si tecum sit dispensatum, quia illegitimus es vel irregularis, ut possis suscipere Ordines sacros, etiam est dispensatum, ut possis accipere beneficium simplex tanquam titulum ordinationis tuæ, hæc enim se concomitanter habent, ideoque si dispensans potestatem habeat, censetur eam extendere ad utrumque. *Laym.* ad c. 1. de filiis presbyt. in 6 contra *Silv. Rebuff. Az.* *Leur.* q. 269. Vide *Castrop.* de cens. d. 6 p. 7. n. 19. & 20. *Dian.* p. 7. tr. 10. R. 6. p. 8. t. 3. R. 38. & 41. p. 9. tr. 8. R. 2. p. 10. t. 13. R. 30. *Illf.* t. 1. d. 3. n. 36. 37. *Leur.* q. 269.

302

§. VI. Dispensatio obtenta ex falsis causis nihil operatur; ita communis cum *Covar.* l. 4. R. 20. n. 5.

Suar.

Suar. devoto l. 6. c. 6., hinc *Inn. III* c. 15. de rescrip. ait, licet *Sedes Apostolica* consueverit petentibus se liberalem exhibere, mendax tamen precator non debet impetratis gaudere: iustæ autem ad petendam dispensationem causæ sunt, necessitas personæ, vel magna difficultas observandi: addit aliquid, secundum *Dian.* & alios, virtus vel nobilitas personæ, item ut ipse dispensans clementiam & liberalitatem suam ostendat, sed hæc intellige, si dispenset in lege sua aut inferioris. Iusta etiam causa est, ut putant *Sanch.* & alii cum *Dian.* p. 6. t. 7. R. 24. & p. §. 3. R. 7., si votum aliquod sit factum in tenerate, vel interveniente metu aut tristitiâ, aliâve passionæ, etiamsi non esset specialis difficultas in observando, quia tum præsumitur non fuisse plenam libertatem, aut saltem facilius remittendam ideo obligationem, quod libertas fuerit minor. Quod si dispensatio à Superiore data sit sine iusta causa, multi cum *Ills.* d. 2. n. 52. docent subditum posse illâ uti, sed *Az. Sot. Salas, Sanch. Amicus* aliique cum *Moya* t. 6. d. 1. q. 3. contradicunt, quia jus naturæ dicit partem non debere sine causa difformari à toto. Circa casum, in quo cessat causa dispensationis, videri potest *Moya* q. 2. & *Ills.* d. 3. à n. 40.

§. VII. Quando pro causa dispensationis obtinendæ in voto castitatis allegatur periculum incontinentiæ, non sufficit quodvis periculum, nec timor unius aut alterius lapsus, sed debet esse maximum periculum frequentis lapsus, ita ut ea persona dici possit incontinenter vivere, ita *Portell. Dian.* R. 107. *Gob. in Quin.* T. 5 c. 37. n. 237.

§. VIII. Si dispensans in lege Superioris sit certus esse aliquam causam dispensandi, sed dubitet, an sit sufficiens, posse dispensare docent *Sanch. Tamb.* n. 6. & *Gob. in Exper.* T. 9. n. 683., quia potestas di-

dispensandi est latè interpretanda, uti dictum est, n. 798., & dispensaturus non obligatur ad tam rigidum examen de plena sufficientia causæ: si autem postea appareat causam non fuisse sufficientem, dummodo adfuerit causa aliqua, iidem cum *Ills.* d. 2. n. 54. putant ex pia interpretatione prudenter præsumi posse consensum Superioris, ideoque dispensatum posse pergere uti dispensatione; alii negant, & meliùs, saltem, si advertatur nullam fuisse causam dispensandi, ideoque etiam, si dispensare volens dubitet, an aliqua causa adsit, non potest dispensare, quia potestas delegata dispensandi necessariò postulat causam, ergo quando dubitatur de omni causa, potestas est dubia, nemo autem uti debet dubiâ potestate. Quòd autem legislator sine iusta causa dispensans non peccet mortaliter, docet etiam cum pluribus aliis *Delbene* c. 15. dub. 4.

305 §. IX. Si certus sis te indigere dispensatione, & dubites, an obtinueris, non poteris pergere, quia certa indigentia prævalet contra incertam dispensationem: si autem certus sis te impetrasse dispensationem, sed dubites, an ea sit valida, v. g. quia dubitas an hoc, quod expressisti vel tacuisti, sit causa finalis an tantum impulsiva, præsumendum est esse tantum impulsivam & non finalem, quia est quædam possessio pro actu, & semper præsumendum est in favorem valoris actus, ita *Sanch. Castrop. Tamb.* n. 5. *Cob.* n. 615. & 682. *Dian.* p. 3. T. 3. R. 64. *Santarelli* in variis Resol. p. 1. q. 59, habetque decisio Rotæ apud *Rosa* de Execut. litt. Apost. p. 1. c. 6. n. 52. contra *Molinam* & alios: & idem dicit *Santarelli*, si dubitetur, an dispensatio sit subreptitia, item an preces nitantur veritate, dicit enim præsumendum, quòd non sit subreptitia, & quòd veritate nitantur, nam delicta non præsumuntur. *Nec refert*, quòd impedi-

impedimentum videatur esse in possessione, cum sit certum dispensatio autem sit dubia, nam contra illam possessionem prævalet dispositio juris, dicens in dubio judicandum esse pro valore actus, ut scilicet magis valeat quam pereat, sic enim *L. quotiens, ff. de rebus dubiis*. dicitur, *quotiens in actionibus aut exceptionibus ambigua est oratio, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, magis valeat, quam pereat: & C. Abbate, de verb. signif., profecto sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius quam perire*

§. X. Dispensatio subreptitia vel obreptitia est 806
invalida: illa autem est subreptitia, in qua taceretur veritas alioqui exprimenda; illa obreptitia, in qua exprimitur falsitas, quæ est causa finalis seu motiva, id est, quæ cognita non fuisset facta dispensatio, vide *Rosa à n. 17*. Rectè tamen notat *Gob. n. 613.*, ut sit subreptitia vel obreptitia, debere esse taciturnitatem veri vel expressionem falsi circa causas pertinentes directè ad materiam concessionis, non autem ad concedentem, vel quæ concessioni sint extrinsecæ, sic quamvis petens sit improbus, quod si sciret dispensans, non dispensaret, non ideo est subreptitia, quia hoc tenet se ex parte petentis, & est extrinsecum materiam concessionis: similiter non est subreptitia vel obreptitia, si reticeatur vel affingatur causa tantum impulsiva, sine qua fuisset quidem facta dispensatio, sed difficultatis; & ita omnes communiter notant, (licet aliqui cum *Sa v. Gratia n. 10.* excipiant, si hæc causa impulsiva notabiliter moveret,) habetque fundamentum ex *Cap. super litteris, 20. de re scriptis*. Vide *Rosa à n. 26.*: sic qui occidit Sacerdotem, etiamsi in petenda dispensatione ab irregularitate solum exprimat se occidisse hominem, valebit, uti habent *Sanch. Laym. & alii cum Dian. p. 1.*

T. 10. R. 38. contra *Suar.* & alios : hinc *Castrop.* tr. 3. d. 6. p. 16. §. 3. universaliter concludit, tum tantum vitiari rescriptum & dispensationem esse invalidam, si reticeat aliquid spectans ad causam finalem concessionis, vel si exprimat falsitas attingens causam finalem, & quæ de jure vel consuetudine debeat taceri : quænam autem de jure exprimi debeant vel taceri, fusè explicat §. 4.

807 §. XI. Si Curialis, id est, ille, qui in Curia pro altero procurat vel sollicitat dispensationem, addiderit aliquid falsum circa causam finalem, vel tacuerit aliquid verum in una parte separata, in scio illo, pro quo procurabatur, hoc non vitiat rescriptum pro illa parte, pro qua non intervenit vitium, ita *Portell & Dian.* p. 8. T. 3. R. 68. imò *Socinus & Felinus* putant quoad neutram partem vitiari, quia nulla adfuit malitia vel dolus impetrantis, sed rectè contradicit *Dian.*, quia mens dispensantis non est dispensare circa illam partem, in qua intervenit vitium circa causam finalem; consequenter quando plura simul conceduntur, & partes inter se sunt separatae, v. g. si petas dispensationem voti castitatis & voti peregrinationis, subreptio in una parte non vitiat totam dispensationem, sed illam tantum partem, quæ est subreptitia, ita *Sanch. Dian & alii* cum *Castrop.* §. 5. Quòd si partes non sint separatae, sed tendant ad eundem finem, v. g. si petas dispensationem consanguinitatis & voti castitatis in ordine ad contrahendam Matrimonium, si subreptio in una sit commissa per simplicitatem, vel ignorantiam licet culpabilem, sed non crassam, vitiabit tantum illam partem, in qua facta est subreptio; si autem subreptio est facta ex fraude & malitia, vitiabit totum post sententiam commissæ fraudis, hæc enim est pena fraudis commissæ ab impetrante ipso, & statuta in

in iure apud *Castrop.* n. 6. & *Rosa* à n. 64. & 93. Quòd si causa probata sit per falsos testes, dummodo causa in se sit vera, *Perez* apud *Gob.* n. 634. dicit valere. Potest de his omnibus etiam videri *Illf.* à n. 55., qui consentit.

§. XII. Satis est, si causa finalis verificetur eo tempore, quo Romæ conceditur dispensatio, & simul illo, quo Ordinarius vel Confessarius dispensat, licet non verificetur tum, quando petitur, neque postea, quando est concessa, & antequam executioni demandetur, quia sic rescriptum non est falsum, & nititur verà causâ, ita *Sanch. Præp. Dian.* & alii cum *Castrop.* d. 4. p. 15. & *Gob.* n. 675. Quòd si causa cesset post dispensationem datam & ab Ordinario factam, sed ante ejus executionem, *Sanch. Côn. Hurt.* dicunt non valere: E contra valere docent *Sa, Pontius, Tamb.* apud *Gob.* supra, & iterum n. 677., qui *Tamb. & Gob.* addunt, probabile esse, quòd etiam sufficiat adesse causam tum, quando Delegatus à Papa dispensabit; idemque repetit *Gob.* n. 692. vide *Illf.* d. 3. à n. 40. Item dicenda l. 3. p. 2. n. 1309.

§. XIII. Si in rescripto plures ponantur causæ, non est necesse omnes verificari, sed satis est finalem esse veram: aut si plures sint finales, & singulæ sufficientes, satis est unam ex his esse veram, etiamsi aliæ sint falsæ, *Suar.* & alii cum *Sa, v. Gratia* n. 24. *Luca* de benef. d. 78. n. 3. & *Sylvio* in variis Resol. p. 1. v. *dispensatio, C. I.*: si tamen duæ simul, & non singulæ seorsim, viderentur sufficientes, vitiabitur, si altera sit falsa, *Dian.* p. 4. T. 4. R. 53.; quòd si unica tantum causa ponatur, hæc censetur finalis, & non impulsiva tantum, hinc si ea sit falsa, vitiat rescriptum, *Sanch.* & alii cum *Gob.* n. 614., quod verum est, etiamsi per ignorantiam aliquis expressisset causam falsam, putans esse veram, uti cum communiore

tenent *Castrop. & Gob.* n. 633. contra *Pontium*.
Vide *Rosa* à n. 58.

810 §. XIV. Valida est dispensatio, quamvis erretur in nomine personæ petentis dispensationem, uti tenent *Sanch. Bonac. Pontius, Gob* n. 635. *Amicus* T. 5. d. 6. f. 3. à n. 143., nisi dispensans ex falso nomine intelligeret personam sibi notam, cui intenderet specialiter facere gratiam, non autem illi, cui reipia petitur, uti probabilius tenent *Castrop. & Ills.* d. 2. n. 58. Item non refert, si erretur in nomine diocesis, uti habet *Amicus* cum *Gob.* suprâ contra *Sanch. & Perez*, quia Papa dat potestatem Episcopo petentis, quisquis ille sit, & absolutè consentit. Nec refert, si error aliquis per incuriam scriptoris irreat, uti si pro gradu tertio affinitatis rescribatur tertius consanguinitatis, *Laym. Dian.* p. 3. T. 3. R. 63. 64. & alibi.

811 §. XV. Si quis à Superiore petat facultatem dispensandi in quodam casu, quem non explicat, quia credit negandam facultatem, si exprimeret, quamvis Superior concedat facultatem in genere, invalida erit dispensatio, si Superior aliquando habuit voluntatem non dispensandi in tali casu, quæ adhuc habitualiter duret, ita *Salas & alii* cum *Dian.* R. 32. Quòd si dispensatio tibi negata fuerit antehac, vel ab eodem, à quo petis, vel ab alio etiam Superiore, quàm hic sit, valida erit obtenta ab hoc, licet de negata priore non fiat mentio, quæ si fieret, non dispensaretur, quia hoc non obstante habet præsentem absolutam voluntatem dispensandi, *Suar. & alii* cum *Castrop.* §. 4. & *Rosa* n. 365. Si autem obtinuisti dispensationem in uno defectu, & postea ad eundem finem petas dispensationem in alio defectu, communior sententia & stylus curiæ habet, quòd debeat fieri mentio prioris defectus dispensati, ob cap. 2. de filiis presbyt. in 6., quia nempe sæpe nollet Papa, intelligens tot defectus

fectus adfuisse; alii tamen contradicunt, & videri potest casus in utramque partem fusè agitatus apud *Rosa* à n. 357. vide etiam dicenda l. 4. n. 651. item plurà ibidem à dicto numero 651. de supplicis & rescriptis Item alia ibidem n. 667.

§. XVI. Parvitas materiæ circa veritatem tacitam vel falsitatem assertam non tollit valorem dispensationis, v. g. si verus valor beneficii in modico mutetur, dispensatio non invalidatur, quia modicus defectus vel ommissio levis solennitatis non vitiat actum, ita *Riccus* cum *Dian.* p. 5. T. 5. R. 33. An autem, si plures defectus sint dispensandi, possit pro singulis peti dispensatio per diversas supplicas, dicitur l. 4. n. 651. 812

§. XVII. Si in rescripto loco veræ causæ, quæ allata est, substituatur alia secundum formulam rescribendi curiæ Romanæ, dispensatio est valida, & credendum est fuisse errorem scriptorum aut negligentiam expedientium, *March.* in Trib. T. 3 p. 3. T. 1. Tit. 9. q. 2. ref. 2. dicens se sæpius expertum. 813

§. XVIII. Si in rescripto addatur, *Motu proprio*, suppletur defectus subreptionis, quo petens reticuit causam finalem, non tamen suppletur, si expresserit causam finalem falsam, ita *Sanch. Amic. & Diana* supra R. 70. ubi *Portell* notat, si dispensans dicat absolute se motu proprio dispensare, tum dispensationem fore validam ex liberalitate & gratia supplente omnes defectus, si autem dicat se dispensare motu proprio, sed præcedente petitione vel informatione petentis, tum fore invalidam, si sit aliqua subreptio. videri potest *Rosa* n. 109. & dicenda l. 4. n. 654. 814

§. XIX. Dispensatio pro foro conscientiæ valida est, per se loquendo, ante expeditionem rescripti, hoc enim requiritur tantum pro foro externo, ita *Mol. Sanch. Sa v. Gratia.* n. 21. *Dian.* p. 10. T. 16. R. 55. *Gob.* n. 669. ; unde 815

unde adhuc valeret, etiam si Papa moreretur ante rescriptum expeditum, modò re ipsa dispensàrit: hinc aliqui apud *Gob.* n. 490 & *T. Io.* n. 553. dicunt, si dispensatio sit hodie concessa Romæ, quamvis tu id nescias, si cras ad effectum procedas, actum fore validum, quia re ipsa existit dispensatio, nec ad rem facit illius notitia; excipiunt tamen licentiam motu proprio concessam, quam ex aliqua declaratione sacre Congregationis dicunt nihil operari, nisi post notitiam concessionis: alii ad omnia præquirunt aliquam notitiam dispensationis aut licentiæ factæ, voluntque non sufficere solam probabilem conjecturam, quòd facta sit, sed requiri moralem certitudinem, uti si à viro fide digno, qui id sciret, intellexisset, ita *Amicus, Dian.* p. 8. T. 3. R. 84. & alii. Dixi per se loquendo, nam imprimis si dispensatio te in scio sit impetrata vel concessa, putant *Sanch. Casp. Gob.* & alii non habere effectum, usque dum acceptes, quia est quædam donatio, quæ per acceptationem completur: sed de hoc dicetur l. 6, T. 6. c. 3. ad dub. 4. Deinde rectè notat *Gob.* T. 9 n. 743., Papam ipsum sæpe non dispensare, sed dispensationem committere Episcopo vel Officiali, si hic invenerit pecces veritate niti, tum autem non poterit Episcopus dispensare ante examinatas preces.

§. XX. Multi apud *Sanch.* de matr. l. 8. d. 28. n. 86. dicunt commissionem dispensandi expirare morte committentis, quia mandatum re integrâ, expirat morte mandantis l. Ei, 108. ff. de solutionibus, & cap. licet undique 30. de off. & potest. iud. deleg., sed *Sanch.* n. 87. Probabilius sic distinguit, quando in literis gratiæ in alicujus favorè concessis, minister executurus, est voluntarius, utpote cui non præcipitur, ut exequatur, sed sola exequendi facultas conceditur, non favore ipsius, sed ejus, cui gratia est concedenda, tunc

tunc est gratia *facienda*, ac proinde expirat morte cōcedentis re integrâ; at si sit executor necessarius, utpote qui exequi iubetur, si preces veritate nitatur, tunc censetur gratia *facta*, ac proinde non perit morte concedentis; quod utrumque satis clarè colligitur ex cap. *si cui*, de præbendis in 6. & cap. *si super gratia*, de off. delegati in 6., Ratio disparitatis est, quia in priore casu non est jus quæsitum illi, qui dispensandus est, sed relinquitur voluntati Delegati, velitne dispensare an non; in posteriore per mandatum jus quoddam illi est factum, ut à delegato dispensationem exigat, qui etiam exequi tenetur. Eandem sententiam tenent cum *Sanch. Hieron. Paulus, Rebuff. Maiol. Henr. q. Suar. Sa. Guttier. & Laym. ad C. si super*, de off. & pot. deleg. n. 2. *Castrop d. 4. p. 16. §. 2. n. 3. Garc. p. 6. c. 3. n. 305 Lotter. l. 1. q. 29. n. 34. Illf tr. d. 3. n. 48.* Et quodd mandatum non semper expiret morte mandantis, dictum est n. 566. & dicitur iterum n. 876., potestque videri etiam *Lugo in Resp. mor. l. 1 d. 20. & dicendal 3. p. 2. n. 688.*

§. XXI. Quando omnia iubentur fieri *gratis* 817
ubique, Sa, v. Gratia, n. 25. putat intelligi de datis vel promissis alioqui illicitis, *Gutt. & Homob.* putant tantum prohiberi ea dona, quibus animus recipientis corrumpi posset, sed opiniones illæ sunt rejiciendæ, prohibentur enim etiam alia data vel promissa: rectè tamen dicunt *Sanch. Fill. & Dian p. 4. T. 4. R. 15.* tantum prohiberi, ne aliquid detur ante expeditionem, vel ne de dando contrahatur, non autem prohiberi, si post expeditionem aliquid detur ex gratitudine.

§. XXII. In dubio, an casus dispensatione indi- 818
 geat, si dubium sit positivum, id est, si habeas rationem gravem, quod non indigeat, non est opus dispensatione, quia licitè sequeris probabilem: si dubium

bium sit negativum, *Bonac.* dicit esse opus, ne reponas periculo transgrediendi legem: *Illf.* t. 1. d. 1. n. 47. dicit non tam opus esse dispensatione, quam declaratione, quod lex tum non obliget: *Sa v. dispensatio* n. 1. *Laym.* l. I. t. 4. c. 22. n. 4. *Barbos.* de off. Episc. alleg. 35. n. 18. dicunt Episcopum posse declarare, quod non sit opus dispensatione, vel dispensare in cautelam: *Dian.* p. 4. t. 3. R. 46. *Caran.* apud *Dian.* p. 8. t. 3. R. 95. *Castrop.* t. 3. d. 6. p. 5. n. 10. absolute dicunt non esse opus dispensatione, quia praesumptio est pro libertate, hinc ff. de Reg. Juris, Reg. 20. dicitur, *quotiens dubia interpretati libertatis est, secundum libertatem respondendum erit*: quod tenet *Castrop.*, licet magis inclinaret, quod indigeres dispensatione, quia non debes centere te obstrictum lege, nisi de lege sis certus, secundum dicta n. 272.

Cur in lege naturae non possit directe dispensari: item quomodo possit dispensari in quibusdam legibus Divinis, at non in omnibus, videri potest *Illf.* à n. 43. Denique an Superior aliquando teneatur dispensare in lege, dicitur l. 3. p. I. à n. 538.

319 Q. 136. *Quid de praesumptione licentiae sit observandum.* R. seqq.

§. I. Praesumptio licentiae est actus prudentiae, quo quis iudicat legislatorem hic & nunc tacite consentire, ut agatur contra legem: quando autem ad valorem actus praerequiritur actualis consensus Superioris, saltem habitualiter perseverans, certum est non sufficere praesumptionem licentiae, v. g. ad absolvendum praerequiritur actualis approbatio, hinc licet sciam me approbandum, si peterem, non ideo possum ex praesumpta illa licentia absolvere, uti cum communi *Lugo* de iust. d. 3. n. 134.

320 §. II. In alijs rebus, quarum valor non pendet ab

ab actuali consensu Superioris, si sciam Superiorem solere dare licentiam, & daturum esse, si peterem, præsumi potest licentia; unde si tum Superior commodè adiri, & actus differri non possit, licitè utor eâ præsumptione licentiæ, uti omnes concedunt: si autem adiri possit, & aliquis ex verecundia respectu humano aut simili causa negligat adire, *Nav. Suar. Sanch. & alii cum Castrop. T. 16. d. 3. p. 23. & Bardi de consc. d. 6. c. 3. §. 9.* dicunt peccari tantùm venialiter, quia Superior quoad substantiam censetur contentus, licèt quoad modum illum sit invitus, ideoque sæpe punit sic operantem; id tamen non tenet semper, nam sæpe contingit, præsertim in Religiosis Ordinibus, ut Superiores, nequidem quoad substantiam contenti sint, si non petatur licentia, quando commodè peti potest, uti dicitur l. 4. n. 110.

§. III. *Bardi* aliique cum *Castrop.* suprâ dicunt, non requiri certam cognitionem de eo, quod Superior consentiret, si rogaretur, sed sufficere probabilem: contradicunt *Molina, Ledesma & alii*, quia si sufficeret tantùm probabilis, laxaretur disciplina, quisque enim ob propensionem ad suas commoditates & ad amorem libertatis facilè sibi fingeret motiva, quæ erroneè putaret probabilia, & sic sæpissime eluderentur leges ac præcepta Superiorum, turbaretur uniformitas in subditis ejusdem communitatis, 821

§. IV. Si licentia tibi sit debita, etiam præsumi potest, inquit *Castrop.*, nisi scires negatam esse aliàs aut negandam, etiam si injustè, de quo tamen videri potest *Castrop. n. 10.* Item rectè præsumitur actualis licentia, si sit consuetudo, vel Superior sciat aliquid fieri, & non improbet, cum sine incommodo improbare possit, nam in tali dissimulatione continetur quædam approbativa voluntas: si tamen Superior 822

perior ideo non improbet, quia difficulter impediret, quia timeret, ne non audiretur, vel ne communitas aut domus turbetur tuis querelis, non poteris presumere consensum, uti rectè *Navar. Mendoz. Rodrig. Suar. Sanch. Castrop.*, nam licèt verum sit, qui tacet consentire videtur, Reg. 43. de Reg. Juris in 6., tamen id non tenet, ubi est res nobis odiosa, nec adest obligatio loquendi, uti rectè *Abbas in c. nonne, n. 1. & Volpil. de actibus humanis c. 1. n. 3.*

823 Q. 137. Quid de interpretatione legis sit notandum. R. seqq.

§. I. Interpretatio legis est actus prudentiæ, quo declaratur sensus legis non ita claræ: estque actus doctrinæ & non jurisdictionis, nisi de novo influat potestas legislativa: habetque locum in lege naturali & positiva, tam divina quàm humana.

824 §. II. In interpretatione legis præceptivæ vel pænalis debet servari proprietates verborum in sensu naturali secundùm usum communem hominum: si autem nomen sit analogum, stat pro famosiori analogato, uti rectè *Castrop. T. 3. d. 5. p. 3. §. 1.*, v. g. si lex talis loquatur de filio, intelligitur naturalis tantùm & non adoptivus; si loquatur de morte, intelligitur naturalis & non civilis: quòd si legislator postea dicat se aliter intelligere, quàm verba propriè sumpta sonent, hoc dicit sicut privatus Doctor, & non ideo præcisè obligamur ejus interpretatione stare, nam hæc interpretatio, neque est declaratio mentis ab ipso habitæ, cùm enim recurrat ad impropriam significationem, præsumi non potest illam habuisse, ergo mens ista non potest censerì fuisse imbibita in lege, ergo nec potest ad illam extendi, quia lex non potest extendi, ad casum, qui à principio à lege non fuit comprehensus, nisi de hoc accedat nova lex: neque erit obligatio ex eo, quòd hæc interpretatio videatur esse

esse nova lex, si enim esset lex, deberet promulgari, ergo saltem ante sufficientem promulgationem non obligabit, ita cum aliis *Castrop.* Similiter si lex nova esset correctiva prioris, esset strictè interpretanda & explicanda secundum interpretationem antiquæ, etiam si hæc foret abrogata, *L. non est novum: L. sed & posteriores*, ff. de legibus: non est autem asserenda correctio legis, si conciliari possint, cap. *cum expediat*, de electione in 6., *L. sed & posteriores*, ff. de legibus.

§. III. In interpretatione legis favorabilis, lex 825 extenditur ad proprietatem verborum, etiam in sensu civili, v. g. si filiis detur privilegium aliquod, postquam parentes fuerint mortui, extenditur ad filios adoptivos, & ad mortem etiam tantum civilem parentum, v. g. si mittantur in exilium, aut fiant Religiosi, tum enim dicuntur mortui civiliter: ita *Illf. t. I. d. 2. n. 42.*

§. IV. In interpretatione legis odiosæ vel pœnalis 826 semper accipi debet, quod est minus, ut n. 596. dictum est, nam *in pœnis benignior est interpretatio facienda*, Reg. 49. *Juris in 6. semper in obscuris, quod minimum est sequimur*, Reg. 9. ff. de Reg. Juris. *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt*, Reg. 56. *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*, Reg. 115. *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est quam tutius*, Reg. 192. Putant tamen *Pirhing* ad Tit. de Electione, n. 291. & alii, si constitutio etiam pœnalis emanet ad coadjuvandum jus antiquum, esse latè interpretandam, sed contradicunt alii cum *Passer. c. 33. n. 13.*, quia non est nostrum ita explicare Regulas generales Juris, inter quas est Reg. 15. *Juris in 6. odia restringi, & favores convenit ampliari: & L. 42. ff. de pœnis, interpretatione legum pœnæ mollienda sunt potius quam asperanda.*

Hh

§. V:

- 827 §. V. Simplex observantia, quamvis non longi temporis, est in casibus dubiis optima legum interpretatio, debetque attendi, quamvis de jure sensus verborum probabilitatis suaderet contrarium, & diversum reciperet sensum, ita *Barbosa* aliique multi cum *Luca* de benef. d. 67. n. 6. & 7. addens n. 9. observantiam, quæ attendi debet, esse proximam seu ultimi temporis.
- 828 §. VI. Quando prohibetur interpretatio alicujus legis, & præcipitur intelligentia, prout verba jacent, per se loquendo illa tantum interpretatio prohibetur, quæ est frivola & contra mentem legislatoris, aut saltem talis, quæ fiat ex professo typis mandanda, uti cum aliis putat *Castrop.* §. 2. & *Illf.* n. 41. Interpretatio autem non habet locum, quando legislator interrogari potest, quia Imperator l. 1. Cod. de legibus ait, *inter æquitatem jusque, interpretatam interpretationem nobis solis & oportet & licet inspicere.*
- 829 Q. 138. Quid de *Epiikia* sit notandum. R. seqq.
- §. I. *Epiikia* ab *Eπι* supra, *Εικετα*, æquitas aut *benignitas*, latinè dicitur summa quædam æquitas seu benignitas; & definitur, actus prudentiæ quo ex æquo & bono judicatur, quòd verba legis, quamvis clara sint, tamen hic & nunc non sint servanda, eò quòd legislator credatur ex quadam æquitate & benignitate non fuisse comprehensus hunc casum, si prævidisset, quamvis sciatur nunc comprehendisse: unde ab interpretatione differt per hoc, quòd interpretatio exponat verba obscura, *Epiikia* autem dicitur rectè agi contra clara verba legis: à præsumptione licentiæ differt, quòd præsumptio supponat legem etiam ad hunc casum se extendere, & obligaturam fuisse, nisi licentia Superioris aliqua haberetur, quæ permittit agi contra, eò quòd si in-
- terro

terrogaretur, licentiam daret; Epiikia autem dicitur mentem legislatoris non voluisse comprehendere casum, quantumvis aliàs verbis claris comprehensum, v. g. si lex vetet arma gestari, interpretatio legis est, si dicatur prohiberi arma offensiva, non autem defensiva; præsumptio licentiæ est, si legislator videat, quòd me induam armis & exeam, nec tamen contradicat; Epiikia est, si gestem arma, certò prævidens proditorem urbis esse à me inveniendum & occidendum.

§. II. Epiikia non habet locum in lege naturali, 830
 cum per se non constet verbis, & necessariò semper comprehendat, quidquid comprehendit: Neque in lege Divina, propriè loquendo, sive, quoad legem ipsam, quia Deus prævidet omnes casus & circumstantias, in quibus erunt homines, quos obligat, ideoque casus excipiendos ab initio excipit: dici tamen potest, cum *Teril.* in Reg. q. 59. habere locum in lege Divina, impropriè & quoad nos, quia licèt sæpe verba clara legis Divinæ videantur comprehendere etiam hunc casum, tamen aliunde rescimus, Deum ab initio non voluisse illum comprehendere, & ita dicunt *Bardi & Schilder:* de cons. T. 2. n. 59. & 61. Deum quandoque sub lege sua noluisse comprehendere casus valde arduos, v. g. licèt posuerit claram legem de confitendis mortalibus, tamen per quandam Epiikiam judicamus posse nos aliqua omittere ad evitandum grave damnum spirituale aut temporale nostrum vel proximi: & in similem ferme sensum loquitur de lege naturali *S. Tb.* 1. 2. q. 94. art. 5. quantum ad prima principia legis nature, lex nature est omnino immutabilis; quantum autem ad secunda præcepta, quæ diximus esse quasi quasdam proprias conclusiones propinquas primis principis, sic lex naturalis non immutatur, quin ut in pluri-

bus sit rectum semper, quod lex naturalis habet, potest tamen mutari, & in aliquo particulari in paucioribus propter aliquas speciales causas impediens observantiam talium præceptorum: in rigore tamen non est Epiikia in illis legibus, sed potius sunt quædam interpretatationes legum.

831 §. III. Epiikia habet locum in lege humana, non tantum quando duæ leges sibi contradicunt, uti vult *Eliz. L. 4. q. 16. §. 3.*, sed etiam in quavis lege, per se loquendo, quia legislator humanus scit se non esse omniscium, nec posse prævidere omnia, unde patitur sic corrigi legem suam, debuitque sic velle, ut se accomodaret infirmitati eorum, qui erant obligandi, v. g. si lex sit, ne ullus externus admittatur in urbem, custos portarum per Epiikiam rectè admittit eum, qui fugiens hostem se recipit in urbem velut asylum: item licet Ecclesia præcipiat Misfam die festo, tamen passim per Epiikiam putant se esse excusatos, qui cum incòmodo notabili audirent, & idem est de aliis legibus humanis, quæ ordinariè non obligant ad aliquid moraliter impossibile, uti à n. 780. dictum est. Non habet autem locum Epiikia, si legislator interrogari possit, uti dictum est n. 828.

832 Q. 139. Quid notandum sit de privilegio sive gratia. R. seqq.

§. I. Si strictè loquamur, non sunt idem privilegium & gratia, nam privilegium habet se per modum Constitutionis stabilis, gratia autem unico actu terminari potest, hinc omne privilegium est gratia, sed non contrà, dispensatio enim est gratia, sed non privilegium, uti rectè *Suar. de leg. l. 8. c. 3. n. II.*, sed sumendo pro eodem sic describitur privilegium, cap. *Abbate* de verb. signif., *lex privata concedens beneficium*: melius sic, *Constitutio legislatoris tribuent specia-*

specialem aliquem favorem ad plures actus; & distinguitur à lege per hoc, quòd non postulet dari communitati, nec promulgari, nec concedi in perpetuum; à gratia & licentia, quòd hæc dentur ad unum vel paucos actus; à dispensatione, quòd hæc semper respiciat legem, à qua eximit.

§. II. Privilegium aliud est personale, quod immediate conceditur personæ ratione sui; cuius signum est, si persona nomine suo exprimatur, aut allegentur ejus merita: aliud reale, quod directè conceditur rei alicui, v. g. Episcopatu, Dignitati senatoris, Ordini alicui, Monasterio &c. Etiam reale est, si concedatur personæ ratione dignitatis, v. g. quia est Episcopus talis Ecclesiæ, uti notat *Castrop. T. 3. d. 4. p. 16. §. 6.* In dubio autem, an sit reale an personale, *Tiraq. & alii* volunt censeri reale; *lason. & alii* volunt censeri personale; *Suar. Castrop. Bardi de consc. d. 6. c. 4. §. 1. Gob. in Quin. T. 5. c. 37. n. 159.* meliùs distinguunt, & dicunt censendum esse personale, si præjudicet tertio vel sit contra jus commune, si autem non præjudicet tertio, nec sit contra jus commune, censendum esse reale, nam beneficium est ampliandum, si nec particulari nec communitati præjudicet. Plures divisiones privilegii videri possunt apud *Illung. t. 1. d. 3. a. 2.*

§. III. Privilegium personale cessat cum privilegiato, uti habet Reg. juris 7 in 6.; reale cessat cum re, cui privilegium est annexum, unde cum dignitates sint perpetuæ, privilegium reale v. g. Episcopatu concessum est perpetuum, & transit ad successores: personale autem datum Episcopo, cessat eo mortuo; si datum fuit templo, non cessat, nisi templum legitimâ Auctoritate & sine spe reparationis destruat, ita *Suar. c. 5.*, addens, si templum uno loco destruat, ut reedificetur in altero, privilegium transire ad novum

vum templum, nisi fortè fundo ipsi datum fuisset. Personali, per se loquendo, poteris uti etiam extra territorium concedentis, *Illf. n. 26.*

835 §. IV. Privilegia non cessant morte concedentis, quia *debet concessum à Principe beneficium esse mansurum* Reg. 15. Juris in 6. nec per mortem revocatur voluntas semel posita, *Nav. Suar. Sa* verbo, *Gratia*. n. I. Item non cessant, licèt jurisdictio concedentis cesset, uti ostendit *Castrop. §. 4.* Neque cessant ante certam cognitionem de revocatione, nam in dubio non censentur revocata, uti cum aliis *Azor, Sa, Sanchez.* de matr. l. 3. d. 30. n. 11. *Bardi §. 6.* Addunt *Nav. Sa & Castrop.*, quòd privilegium eligendi Confessarium, audiendi confessiones certarum personarum, absolvendi à casibus, dispensandi, suscipiendi Ordines à quolibet Episcopo, accipiendi ab Episcopo provisionem proximi beneficii, residendi alibi quàm in loco beneficii studiorum causâ; condendi testamentum, si quis fuit inhabilis; celebrandi in privato Oratorio, non exspirent morte concedentis, & ita quoad omnia etiam docet cum aliis *Dian. p. 8. T. 3. R. 99.* An autem per mortem concedentis cesset concessio gratiæ necdùm executioni datæ dictū est n. 816.

836 §. V. Privilegium in quo dicitur *donec voluerit, donec aliter ordinaverit, ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, durat etiam mortuo concedente, *Sa n. 7. Castrop. p. 15. n. 7.*; quod etiam dicit *Castrop.* licèt ponatur, *ad beneplacitum meum vel nostrum.* sed *Sa*, meritò contradicit, nam cap. *si gratiosè* de Rescriptis in 6. sic habetur, *si gratiosè tibi à Romano Pontifice concedatur, ut beneficia, quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, posses usque ad suæ voluntatis beneplacitum retinere, hujusmodi gratia per eius obitum (per quem ejus beneplacitum omnino extinguitur,) eo ipso exspirat: secus autem, si usque*
ad

ad Apostolica Sedis beneplacitum gratia prædicta concedatur, tunc enim, (quia sedes ipsa non moritur,) durabit perpetuè nisi à successore fuerit revocata. Quando nam autem revocentur privilegia; quæ dantur cum clausula, ut non censeantur revocata, nisi de eis fiat mentio de verbo ad verbum, videri possunt *Barb. de clausulis, clausula 47. n. 17. Sanch. in consil. l. 6. c. 9. d. 8. Gonzalez ad Reg. 8. Carcell. Gl. 36. à n. 13. Illf. n. 57.* Putat autem *Sa. n. 20.* privilegia Mendicantium non revocari, nisi fiat de illis expressa mentio.

§. VI. Ubi derogatur simpliciter privilegiis, in 837
dubio non intelligitur de insertis in Jure, uti ex Juribus ipsis & gravissimis Auctoribus probat *Garcias de benefic. p. 3. c. 2. n. 72.*; lex autem generaliter loquens non tollit privilegium particulare concessum super eo, de quo lex generalis loquitur, uti tenent *Oldr. Felin. Mandos. & alii apud Garc. n. 248.* Tenet hoc, etiamsi lex generalis esset in *Trid.*, quia ubi vult privilegiis derogari, id exprimit, & ita censuit sacra Congreg. apud *Garc. n. 260.* Nec obstat Bulla Pii V. revocans privilegia Tridentino contrariantia, nam regulanda est Bulla secundum decreta Tridentini, & restringenda est ad ea tantum, quæ per illud prohibita sunt cum derogatione privilegiorum, uti notant *Rodrig. & Vivald. apud Garc. n. 262.* Et quid requiratur, ut absolutè dicatur revocatum privilegium, videri possunt etiam *Sanch. de matr. l. 3. d. 30. n. 20. Suar. c. 40. n. 7. Sa à n. 12. Amicus de just. d. 9. f. 10. n. 148.*, docentque *Sa à n. 17. Sotus & Lessius V. professio religiosa, c. 15.*, legem, quæ revocat privilegium, non habere vim ante promulgationem in diæcesi, sed *Illf. n. 64.* dicit satis esse, quocumque modo innotescat revocatio.

§. VII. Alexander VII. damnavit hanc 36. prop., 838

Hh 4

Regu.

Regulares possunt in foro conscientie tibi privilegiis suis, quae sunt expressè revocata per *Trid.* Putat tamen *Sa* n. 26., quòd privilegia religiosorum, quae *Seff.* 25. c. ult. abrogantur, intelligantur illa, quae sunt contra jura, de quibus agitur in præcedentibus capitibus de Regularibus. Addunt *Rodrig. & Castrop. p. 2. §. 10. n. 2.*, quando in confirmationibus privilegiorum additur, dummodo decretis *Tridentini* contraria non sint, intelligi, dummodo non sint contraria decretis specialiter revocantibus privilegia. Vide *Illf.* à n. 65.

§. VIII. Privilegium concessum in bonum communitatis & nemini præjudicans est amplè interpretandum, uti habet Jus canonicum & communis Auctorum cum *Lesf.* c. 4.; similiter illud, quod est datum in favorem piæ causæ, religionum &c., uti dictum est n. 623., & probat *Saneb.* in *Conf.* l. 6. c. 9. d. I. n. 40., hinc *Sa* n. 18. dicit extendi posse ad similes casus, si verba permittant. E contra, si factum sit privato per modum dispensationis à communi lege, est restringendum, uti dictum est n. 622. & 798., docentque cum aliis multis *Suarez,* *Saneb.* *Castrop.* p. 10. n. 4. *Lesius* v. *Consecratio*, c. 1. *Burgh.* C. 3. c. 59. *Illf.* à n. 32., ubi plura habet notanda, maximè circa extensionem ad similes casus vel alias personas.

§. IX. Privilegium non aufertur per subsequentem excommunicationem illius, cui concessum est, *Sa* n. 5., Nec deficiente causâ, ex qua concessum est, si ea verè extiterit, uti habent *Sa* n. 6. *Castrop.* p. 15. n. 7. *Illf.* n. 41. Ratio est, quia dabatur ob causam præsentem, non ob futuram, nisi additum fuerit, do- nec durabit causa &c.; lex autem sublata non reviviscit, nisi iterum volente eo, qui abstulit: Privilegium tamen ex falsa causa impetratum nullum est, uti omnes notant. Vide dicenda l. 3. p. 2. n. 1309.

§. X.

§. X. Quòd privilegia indigeant acceptatione, 841
 probat *Castrop.* p. 2. §. 2., sufficit tamen implicita
 aut per alium, uti rectè *Illf.* n. 22. Ut autem per vo-
 luntatem privilegiati cessent, requiritur renunciatio
 exterius facta ab eo, qui renunciare potest, & accepta-
 ta à concedente. *Dixi* 1., facta ab eo, qui renuncia-
 re potest, quia nemo potest privilegio sibi cum aliis
 communi renunciare sine Superioris licentia, uti
 habet *Sa* n. 29., hinc n. 28. dicit Religiosum, non
 posse sine licentia Papæ renunciare privilegio sibi à
 Papa concessio; similiter licet Clericus renunciaret
 omnibus suis privilegiis, tamen qui illum graviter
 percuteret, esset excommunicatus, quia privilegio
 communi toti statui Clericali renunciare non potest.
Dixi 2., & acceptata à concedente, hinc dispensa-
 tus, ut ducat consanguineam, si nolit uti privilegio,
 si abjiciat vel laceret rescriptum, si etiam aliam ducat,
 hac mortuâ poterit per prius privilegium ducere
 consanguineam: similiter illegitimus dispensatus ad
 Ordines, si uti nolit & combufferit rescriptum, atque
 etiam uxorem duxerit, poterit uxore mortuâ per
 prius privilegium Ordinari, quia renunciatio non
 est acceptata à concedente, cujus gratia manet data,
 neque opus est retineri rescriptum, ita *Sanch.* & alii
 cum *Castrop.* p. 17. & *Illf.* n. 50.

842

§. XI. Privilegium non cessat per non usum il-
 lius, si non fuit occasio vel potestas utendi; & licet
 fuerit occasio ac potestas utendi, ego autem etiam
 longo tempore uti noluerim, imò posuerim actus
 illi contrarios, non ideo cessat, si fit tale, ut nemi-
 nem alium gravet, neminem autem gravant, v. g.
 privilegia non jejunandi, audiendi confessiones
 quascunque, ministrandi Sacramenta, eligendi Con-
 fessarium &c., nam his potius levatur onus Ordi-
 narium: unde ut cesset per non usum, requiruntur
 hæc quatuor, secundum *Laym.* 1. 1, T. 4. C. 25., 1. Ut
 oblata

Hh 5

oblata fuerit occasio utendi: 2. Ut habita fuerit scientia talis privilegii: 3. Ut fuerit potentia tum utendi: 4. Ut privilegium cedat in alterius gravamen, qui jam quasi præscribat, quod fieri potest etiam per actus contrarios, non tamen semper sufficit decennium; & ita docent quoad omnes partes etiam *Suar. Bonac.* & alii cum *Castrop* p. 18. & 19., si tamen in privilegio adderetur, ut utaris illo pro tuo arbitratu, non peribit per non usum neque per actus contrarios, neque per ullam præscriptionem, uti tenent *Baldus, Decius, Azor* & alii cum *Castrop.* contra *Suar.* & alios. Addit *Luca* de benef. d. 29. n. 24., quando privilegium alicui Universitati ejusque Capiti vel Principi concessum est, non usum aliquorum non præjudicare illi.

843

§. XII. Privilegium concessum non subdito transit in contractum, & ideo revocari non potest, ita *Suar. Bonac.* & alii cum *Dian.* p. 4. T. 1. R. 82.; talia autem sunt privilegia, quæ à Principe sæculari conceduntur Ecclesiasticis, uti ibidem docet *Dian.* & pluribus firmat p. 7. T. 1. R. 8. Quod si Princeps concesserit privilegium alicui propter merita, erit ad modum contractus onerosi vel donationis acceptata & irrevocabilis, ideoque secundum *Felin.* & alios revocari non poterit; limitant *Baldus* & alii, nisi ex justa causa, de qua constet; nec satis est Principem dicere se habere justam causam, uti post alios ostendit *Dian.* p. 8. T. 6. R. 122.; debetque præterea fieri compensatio, uti docet *Castrop.* p. 21. §. 2.: unde à potiori si privilegium concessum sit cum contracta, v. g. sub onere pretii solvendi vel operis exhibendi, non poterit validè revocari nisi ratione utilitatis publicæ, & reddito pretio vel aliquo æquivalente præstitis obsequiis, ita *Lopez, Suar. Bonac. Less. Sanch.* & alii cum *Castrop.* supra, potestque videri

Cardenas

Cardenas in 2. crisi, d. 2. n. 346. & seqq. Vide etiam dicenda n. 858.

§. XIII. Concesso per privilegium uno, intelliguntur etiam concessa omnia, sine quibus non potest commodè esse usus privilegii, uti habetur L. penult. ff. de usufructu docentque *Nav & Sa* n. 8., qui n. 30. addit tuum socium etiam gaudere tuo privilegio, si hoc aliàs tibi esset inutile. Vide dicta n. 80. & 801.

§. XIV. *Riccus* & alii multi cum *Dian.* p. 8. T. 3. R. 99 docent, quòd privilegium vel facultas concessa retrahatur ad validandum actum præteritum, qui sine ea facultate invalidè factus erat, sic dicunt obtentam licentiam ad ædificandum molendinum extendi ad molendinum illicitè jam actu ædificatum; item licentiam obtentam ad acceptanda plura beneficia incompatibilia, extendi ad illa jam acceptata; sed probabiliùs dicitur non validari actus præteritos, sed tantùm fieri, ut quod factum est, nunc licitè & validè perseveret.

§. XV. Si plures ad eandem gratiam obtineant rescriptum, si posterius faciat mentionem prioris, præfertur priori; si autem ejus non faciat mentionem, prius prævalet posteriori, nisi posterius sit speciale & prius generale, nam *generi per speciem derogatur*, Reg. 34. de Reg. Juris in 6.; & hinc si prius sit speciale & posterius generale, prius prævalebit, ita *Vallensis* cum *Dian.* p. 8. T. 7 R. 4. Vide tamen *Illf.* à n. 27. Addit *Tiraq.* de privil. piæ causæ, privil. 26. privilegiatum contra privilegiatum non gaudere privilegio, si uterque sit privilegiatus in specie, secus si unus sit privilegiatus in specie, alter in genere, nam qui est privilegiatus in specie, utitur contra alterum suo privilegio.

§. XVI. Quandoque est obligatio utendi suo privilegio,

Vilegio, uti rectè *Neusser* apud *Gob.* in *Exp. T.* §. n. 711. in appendice, nam si sit privilegium habilitativum, id est, tollens impedimentum vel difficultatem ad implendum præceptum, teneris eo uti, ut satisfacias præcepto, hinc si per privilegium privati Oratorii domi tuæ legatur Missa, teneris diebus festivis audire, licet non tenearis procurare, uti dicitur l. 3. p. 1. n. 676. Si autem privilegium sit potestativum tantum, id est, præcisè permittens aliquid, quod lex non permittit, non teneberis eo uti, uti colligitur ex *Cap. si de terra*, de privilegiis, & ex *Reg. 61.*, Juris in 6. *quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.*

848 §. XVII. Communicatio, quâ privilegia uni concessa, conceduntur alteri, non extenditur ad concedenda, nisi exprimatur, nam verba privilegiorum plus non operantur, quàm secundum suam proprietatem significant, uti notant *Less. v. privilegium*, *Case* 3.; quomodo autem unus possit alterius privilegium participare, explicat *Sanch.* in *Conf. l. 6. c. 6. d. 9.*, & videri debent dicenda n. 854.

849 §. XVIII. Quod aliquis potest ex privilegio concessa dignitati, vel ex officio, potest alteri committere; docetque *Sa* n. 27. talia esse privilegia, quæ Prælati religionum conceduntur.

Quas pœnas incurrant, qui violant vel impugnant privilegia Regularibus concessa, videri potest apud *Arsdek* p. 3. T. 1. de opin. probab. q. 25. in fine. Item vide hic dicta n. 679.

850 Q. 140. Quid dicendum sit de privilegiis vivæ vocis oraculo concessis, R. seqq.

§. I. Vivæ vocis oraculum secundum *Suar.* de leg. l. 8. c. 7. n. 3., est privilegium à Pontifice concessum, ore prolatum, & sufficienter dictatum, ut scribi posset, per accidens autem contingit, ut non scriberetur,

retur, vel certè non literis Authenticis. Constat talia multa concessa fuisse Regularibus, quæ omnia anno 1622. die 2. Julij revocavit *Greg. XV.* per Bullam, *Romanus Pontifex.* excipit tamen illa, quæ concessa, fuerant ad instantiam Regum, aut signata erant manu alicujus Cardinalis. Anno 1624. die 19. Aprilis confirmavit *Urbanus VIII.* pro Societate *JESU* privilegia vivæ vocis oraculo concessa, uti refert *Portell* in *Ref. mor.* p. 3. c. 52. , per quam confirmationem privilegia omnia, etiam antea per *Gregorium* abolita, restituebantur in integrum; sed idem *Urbanus* anno 1631. die 20. Decembris per Bullam *Alia felicitis recordationis*, iterum abrogavit omnia planè privilegia vivæ vocis oraculo, etiam à se ad illud usque tempus concessa, quamvis intuitu Regum, & licet à Cardinalibus subscripta essent: hac autem Bullâ comprehenduntur omnes omnino Regulares, etiam Soc. *JESU*.

§. II. Circa hanc revocationem certa videntur sequentia, 1. non revocari privilegia vivæ vocis oraculo concessa sæcularibus, uti rectè *Gob.* in *Exper.* T. 9. n. 728. contra *Dicast.*, quia Pontifices tantum loquuntur de Regularibus, & verba in materia odiosa non sunt extendenda. 2. Ob eandem rationem dicendum, nec revocari privilegia ab aliis quàm à summis Pontificibus vivâ voce Regularibus concessa, quia Bulla tantum loquitur de privilegiis à sede Apostolica concessis. 3. Quando Papa vivâ voce declarat mentem suam circa aliquod decretum vel Bullam, talis declaratio non est concessio vivæ vocis, sed est tantum manifestatio intentionis, quam tum temporis habuit Papa, hinc talis declaratio, quamvis per eam obtineatur quasi extensio privilegii, non revocatur revocatis privilegiis vivæ vocis, uti rectè *Peyr. Gob.* n. 730. *Card.* in 2. *Crisi d.* 2. n. 327. , & ita

ita respondit de hoc consultus *Card. de Lugo*. 4. Si privilegium fit semel vivâ voce, & alio etiam tempore concessum per Bullam, non revocatur per has Bullas, sed vi Bullæ, quâ datum est, durat, uti notant *Dicast.* & *Gob.* n. 734.; si tamen fit per Bullam concessum; v. g. Ordini Carmelitano, & per vivam vocem aliis communicatum, putant *Turr. Peyrin.* & *Bordonus* per has Bullas non revocari, sed probabilius est cum *Gob.* n. 735. revocari, quamvis enim non fit eadem ratio de his, quæ est de aliis, nullibi authenticè scriptis, tamen communicatio illa est privilegium vivæ vocis tantum, & consequenter revocatum est.

852 §. III. Adhuc sunt AA, qui dicunt ex aliis fundamentis probabile esse, manere valorem privilegiorum vivæ vocis pro Regularibus; quod si probabile est, poterunt eis uti, nam in dubio, an revocatum sit privilegium, censeri debet non revocatum, quia est in possessione, & standum est pro favore: quod si fortè reipsa non subsistant ejusmodi privilegia, Ecclesia supplebit, uti probat *Carden.* à n. 160.

853 §. IV. *Chassaing* dicit manere saltem apud multos ejusmodi privilegia, quia cum *Urbanus* expressè mandet sub gravissimis pœnis, ut Bulla sua apud omnes Religiosos publicetur, videtur sequi, quod ubi talis publicatio facta non fuit, Bulla non obliget; dicit autem *Chass.* apud multos non esse publicatam; sed sententia illa est improbabilis, nam Pontifex nullo verbo insinuat publicationem requiri ad obligationem, sed mandat publicari. expressè addens: *ut quantò citius innotescat*: deinde jam est publicanotitia illius apud omnes Regulares, ergo jam saltem est satis publicata, & consequenter obligat,

854 §. V. *Bonagrata* in Summula Regul. n. 419. rectè ostendit, quod vivæ vocis oracula non sicut revocata

cata respectu Capuccinorum, expressè enim declaravit *Vrbani*, in nostra revocatione non intelliguntur viva vocis Oracula vobis Capucinis concessa: hinc inferunt aliqui nec revocata esse respectu eorum qui cum Capucinis communicant, quales sunt ferè omnes Religiosi. *Contrà* est, 1. quia communicatio non habet locum in exorbitantibus, uti docèt *Tamb.* de jure Abbatum t. 1. d. 17. q. 2. aliique cum *Moya* T. I. t. 6. d. 5. q. 2. n. 11., hæc autem gratia est exorbitans & extraordinaria, concessa ex affectu speciali, quem *Vrbani* habuit erga ordinem Capuccinorum, in quo erat frater ejus, uti insinuat ipsemet *Bonagrata*. 2. Si mens *Vrbani* fuisset, ut alii in hoc communicare possent, frustra fuisset tam operosa ejus revocatio, nam omnes ferè Ordines, ut dictum est, communicant saltem mediàtè cum Capucinis. 3. Saltem hoc non juvat illos, qui sunt in Soc. JESU, quia Generalis illorum non declaravit se velle, ut in hoc communicent cum Capucinis, talis autem declaratio & facultas Generalis requiritur, uti expressè habet *Greg XIII.* in Bulla, *Ad futuram*, anno 1575. datam.

§. VI. *Lexana* apud *Gob.* suprà, itemque *Portell* 855 dicunt, si aliquis Ordo privilegiis vivâ voce datis sit usus per longum tempus, illa nunc habere vim ex consuetudine legitima & rationabili, adeoque non tolli per Bullas *Gregorii* vel *Vrbani*; quam sententiam etiam plures tuentur apud *Bonagrata* suprà: sed in contrarium est, quòd Pontifices sciverint esse usum eorum privilegiorum apud Regulares, nam *Vrbani*, sic dicit, cum experientiâ rerum magistrâ compertum sit concessiones & gratias viva vocis oraculo concessas sape ab his, in quorum favorem emanarunt, minùs Canonica interpretatione extendi & perperam in disciplina Ecclesiastica detrimentum

tum executioni mandari, idcirco &c., ergo ratione
 usûs contrarii saltem antecedentis non potest excludi
 Bulla *Urbani*: an autem nunc per usum continua-
 tum & consuetudinem præscriptum sit à Regulari-
 bus, hoc est, quod quæritur: fatetur quidem *Suar.*
 l. 8. c. 7. per usum & consuetudinem acquiri posse
 privilegium, sed difficile est dicere ea omnia hic esse,
 quæ ad sic præscribendum requiruntur.

856

§. VII. Refert *Dian.* p. II. T. 6. R. 45., quod
Pius V. anno 1567. die 16. Maji per Bullam confir-
 met ex certa scientia omnia Mendicantium privile-
 gia, etiam vivæ vocis Oraculo concessa: iisdem ferè
 verbis confirmant privilegia Minorum *Greg. XIII.*
 die primâ Maji 1575. *Sixtus V.* 3. Oct. 1587. *Cle-*
mens VIII. 20. Dec. 1597., qui sic habet, omnia
 & singula privilegia, immunitates &c., in genere
 vel in specie, etiam per solam signaturam, etiam vivæ
 vocis oraculo aut aliâ sub quacunque forma & ex-
 pressionem verborum concessa, & in eis contenta, ille-
 rum omnium tenores ac formas & decreta, ac si de
 verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro
 sufficienter expressis habentes, Auctoritate Apo-
 stolicâ, tenore præsentium ex certa scientia confir-
 mamus & innovamus, illisque frui, uti & gaudere
 posse ac debere in iudicio & extra, in omnibus &
 per omnia, ac si specialiter & expressè eisdem per
 nos concessa fuissent, decernimus, suppletes omnes
 juris & facti defectus: Similiter *Paulus V.* 23. Maji
 1605. confirmavit privilegia Dominicanorum:
Greg. XIV. 8. Junii 1591. confirmat privilegia
 Soc. *J S E U*, qualiacunque sint, ac si ad verbum præ-
 sentibus insererentur: Iterum *Clemens VIII.* duabus
 Bullis, annis 1592. & 1593. confirmat similiter Privile-
 gia Benedictinorum: iterum *Paulus V.* anno 1606.
 confirmans Societatis Institutum, ait, nec non pri-
 vilegia

privilegia, facultates, gratias, & indulta qualiacun-
 que illa sint, approbamus & confirmamus: similiter
 confirmat privilegia Carmelitarum Discalceatorum:
 ex his Auctores ad minimum 13. apud *Carden.* n.
 314. & alii recentiores apud *Ills.* t. 1. d. 3. n. 69. &
 apud *Gob.* n. 736. & 737. inferunt, omnia vivæ vo-
 cis oracula ante hos Pontifices data illis Ordinibus
 aliisque communicantibus cum ipsis, vim habere ex
 his Bullis, & esse æquivalenter ac implicite bullata,
 adeoque revocata non esse per *Greg. XV.* vel *Vr-
 banum VIII.*; hoc ipsum judicârunt alii viri docti &
 faverque *Escobar* in *Theol. Moral. T. 1. l. 6. n. 195.* &
Dicast. de pœn. d. 10. n. 327. , postea tamen quasi
 abstrahere volens addit, sed quidquid sit de his &c.
Gob. post multa utrimque disputata n. 738. subjun-
 git sibi adhuc probari doctrinam aliis Sapientissimis
 viris etiam probatam, videlicet tunc non esse solius
 vivæ vocis Oracula, sed censerî bullata, quando sunt
 data alicui Communitati, cujus omnia privilegia
 data & danda confirmavit ex certa scientia aliquis
 Pontifex per Bullam, Breve vel Motum proprium,
 adeo ut hæc sententia ab extrinseco saltem videatur
 probabilis: *Ratio* autem intrinseca est, quia privi-
 legia vivæ vocis, quæ per *Gregorium* & *Urbanum*
 revocantur, sunt privilegia non scripta seu non bul-
 lata, sed privilegia per Bullas in genere confirmata,
 dici non debent non scripta vel non bullata, ergo
 hæc non revocantur; *Prob. Min.*, sunt scripta æ-
 quivalenter & implicite bullata, quia Pontifices di-
 cunt, atque si de verbo ad verbum insererentur, ergo
 absolute dici non debent non scripta & non bullata,
 aut probari debet evidenter, quòd *Gregorius* & *Vr-
 banus*, quando revocarunt, intellexerint etiam scri-
 pta æquivalenter & implicite bullata, alioquin ju-
 dicandum est in favorem ipsorum, quia possident,

nec verba in odiosis extendenda, ita illi. *Huic sententia* contradicunt alii communiùs, nempe *Dian.* & *Escob.* suprà, *Mendo* d. 8. n. 15. *Lugo* in Resp. Mor. l. 4. d. 33. n. 2., post omnes acerrimè *Cardenas* à n. 315. & *Ills.* n. 70. censet improbabilem: Horum ratio reducitur ad hanc formam, privilegia illa revocantur, quæ non sunt scripta expressè & singulatim in literis Apostolicis, sed oracula vivæ vocis, quæ tantùm in genere confirmantur, non sunt scripta expressè & singulatim in literis Apostolicis, ergo. *Major* probatur, mens *Gregorii* & *Vrbani* fuit revocare has confirmationes generales Antecessorum suorum, & non probare alia, quàm expressè & singulatim scripta in literis Apostolicis, nam *I. Vrbani* dicit causam revocationis esse hanc, quòd compertum sit sæpe minùs Canonicâ interpretatione extendi, ergo mens Pontificis est, ut per literas Apostolicas constet de ipsis terminis concessionis, alioqui impediri non poterat illa extensio & minùs Canonica interpretatio, sed per generales confirmationes planè nil constat de terminis concessionis, manentque privilegia apra extendi per unicujusque interpretationem, ergo mens Pontificis fuit revocare confirmationes generales non habentes expressè & singulatim verba concessionum. 2. Uterque Pontifex dicit se revocare omnia vivæ vocis oracula quomodocunque concessa, & non obstantibus Constitutionibus omnibus & literis Apostolicis, quæ tali revocationi possent obstare, sed literæ Apostolicæ sic in genere confirmantes, poterant tali revocationi obstare, ergo revocant illa quamvis in genere confirmata per literas Apostolicas. *Ratio* ulterior est, quia hæ Bullæ generaliter confirmantes relinquunt ea privilegia esse in sua natura vivæ vocis oracula, quia non faciunt ea esse

ullibi

ullibi scripta in literis Apostolicis, ergo relinquunt
 subjecta huic revocationi. Idem inde evincitur, quia
 si subsisteret allata opinio, frustra fuissent Bullæ
Gregorii & Urbani, nam præcedentes Pontifices
 non diu antè generaliter per Bullas approbarant
 Religiosorum privilegia etiam vivâ voce data, ergo
 omnia vi harum bullarum facta fuissent bullata, er-
 go per operosas illas *Gregorii & Urbani* Bullas for-
 tè nulla aut perpauca revocarentur.

§. VIII. Urgent aliqui, quòd *Pius V.* per Bul- 857
 lam confirmavit irrevocabiliter omnia privilegia
 quomodocunque data Mendicantibus; addens non
 posse revocari etiam per Sedem Apostolicam; quòd
 si revocentur, dat Generalibus Ordinum facultatem
 ea statim resuscitandi sub novo dato, ac si concessa
 essent post revocationem. *Hac instantia* nullam vim
 habet, nam *Pius V.* potuit hoc ipsum revocare,
 quod sic concesserat, si postea suborta fuisset justa
 causa revocandi, ergo stante justâ causâ etiam po-
 tuerunt *Gregorius & Urbanus*, quia habuerunt
 æqualem potestatem, sed fuit justâ causâ, uti ipsi te-
 stantur, & revocare voluerunt, cùm dicant se revo-
 care, non obstantibus quibuscunque Constitutioni-
 bus Apostolicis, ergo. Itaque privilegia Mendicanti-
 um non possunt revocari de potestate ordinaria, pos-
 sunt tamen de plenitudine potestatis & ex certa scien-
 tia, quibus se hinc uti dicunt *Gregorius & Urbanus*.

§. IX. Alii opponunt, privilegia Mendicantium esse 858
 remuneratoria, Pontifices enim dicunt se concedere
 quòd magna merita, sed privilegia remuneratoria non
 possunt revocari etiam de plenitudine potestatis, nisi
 fiat compensatio, uti dictum est n. 843. ergo. *Contrà*
 est, si sint remuneratoria ex solo debito congruentiæ
 vel gratitudinis, uti hæc sunt, semper revocari pos-
 sunt, quando expedit ad bonum commune, imò

eorum concessio imbibit hanc tacitam conditionem, quamdiu expediet bono publico, ergo si per circumstantiam abusus, qualem hic fuisse testantur Pontifices, non amplius expediat bono publico, revocari possunt, etiam sine ulla compensatione, uti pluribus ostendit *Carde.* à n. 350.

859 §. X. Dicunt alii, Cassinenses habere speciale privilegium *Eugenii IV.*, propter quod non possunt eorum privilegia revocari, nec censeatur derogari, nisi adhibeatur specialis forma in eadem Constitutione præscripta, hinc solvant ipsi Camera Apostolicæ annum censum pro manutentione suorum privilegiorum, hinc quotannis censentur confirmari, & ex contractu oneroso manere in suo vigore, ac consequenter etiam pro aliis Ordinibus, qui communicant cum illis, ita *Pasq.* de Sacrif. q. 803. n. 33. *Sed* contrà sunt illa, quæ adduximus n. 854.

860 §. XI. Ad illud, quod n. 852. dicebatur, in dubio standum esse pro valore privilegiorum, *Responsdet Cardenas* non esse amplius prudens dubium, sed sententiam suam, quâ asserit revocata esse illa privilegia, certam esse ex principiis intrinsecis; & licet opposita sententia sit extrinsecè probabilis, tamen illicitum est operari ex sententia extrinsecè tantum probabilis, uti n. 369. dictum est, neque Ecclesia supplet, nisi opinio à Doctoribus communiter recipiatur tantquam verè probabilis, uti pluribus firmat à n. 372.

861 §. XII. Quod attinet ad revocationem oraculorum vivæ vocis, quæ concernunt Indulgentias, magni Doctores, inquit *Gob.* n. 730. *Escobar* n. 199. cum *Peyrinis* & *Bordono*, quorum sententiam probabilem censet *Lexana*, putant hæc non revocari, quia applicatio Indulgentiarum non est propriè privilegium: *Sed* oppositum suadent verba Pontificum, nam *Greg.* dicit se revocare omnia & singula indul-

ta, facultates, privilegia, gratias & concessiones quas-
cunque Spirituales & Ecclesiasticas, tam ad forum
interius quam exterius spectantes: *Urbanus* addit, om-
nia & singula privilegia, facultates, Licentias &
& gratias quascunque, simulque repetit totam Bul-
lam *Gregorii*, videtur verò indulgentia contineri
nomine gratiæ & concessionis Spiritualis: idem col-
ligitur ex titulo utriusque Bullæ, nam Gregoriana
habet, *Constitutio, quæ revocat concessiones quas-*
cunque viva vocis &c. *Urbanus* autem, *Constitutio,*
quæ revocat omnia viva vocis oracula &c. Quod at-
tinet Indulgentias illas post visitationem Collegio-
rum in Soc. JESU, censuit ac publicè edixit vir Exi-
mius & Provincialis, se inquisivisse Romæ, & respon-
sum esse, quòd *Urbanus* interrogatus declaraverit se
Indulgentias illas non revocare, quamvis alioqui vi-
væ tantum voce datas, unde dicendum est adhuc va-
lere. Videri potest *Ills.* à n. 71.

§. XIII. Vivæ vocis oracula impressa in antiquo 862
compendio Privilegiorum Soc. JESU personis pri-
vatis concessa sine Bulla, sunt sequentia, verbo *Abs-*
olutio §. 2. 3. 4. 5. 7. *Apostata* §. 1. *Bulla cana* §. 2.
Communicatio §. 3. 5. *Commutatio* §. 2. *gratiarum*
usus §. 2. *Indulgentia* §. 1. *Reliquia Visitantes.*

Vivæ vocis Oracula ex participatione aliorum
Ordinum, non bullata, verbo *Absolutio* §. 8. 9.
Communicatio gratiarum §. 7. *Concilium Trid.* §. 3.
Dispensatio §. 3. 8. 9. *Ecclesia* §. 4. *Extrema Unctio.*
Familiaris §. 3. 4. *Horæ Canonica* §. 4. *Ieiunium.*
§. 2. quoad illam partem, *easdem indulgentias*
&c. *Item* §. 7. 10. 11. 17. 21. 26. 28. 29. *Scrupuli* §. 2.

Privilegia, de quibus ignoratur, quomodo sint con-
cessa, verbo *Absolutio* §. 10. *Alienatio* §. 5. *Apostata*
§. 10. *Appellatio* §. 5. quoad eam partem, & per privi-
legiū Concessum *Cisterciensibus.* *Benedictio* §. 3. *Bona*

Societatis §. 5. *Conservatores* §. 9. *Dispensatio* §. 4. 6. 7. quoad illam partem, per concessionem *Eugenii*. *Exceptio* §. 11. 12. *Familiares* §. 1. quo ad eam partem, & per Concessionem *Martini V.* item §. 2. 5. *Hora Canonica* §. 2. *Ieiunium* §. 1. *Indulgentia* §. 2. quoad ultimam partem, & generaliter quando aliqua necessitate &c. item §. 8. 13. 14. 15. 18. 19. 20. *Infirmi* §. 2. 3. *Interdictum* §. 4. 5. *Praelati* §. 3. *Privilegia* §. 1. quo ad secundam partem, quin verò &c. item §. 5. 6. 10. *Sacra* §. 1. 2. *Societas IESU* §. 2. quoad primam partem concessionis factæ *Benedictinis*.

Privilegia à *Clemente VIII.* concessa & subscripta à *Cardinali Toletò*, 1. Ne in singulis domibus præter *Confessarium* ordinarium teneantur domus *Societatis IESU* deputare duos vel plures *Confessarios*, qui à reservatis absolvant: 2. Ut cum prohibentur *Superiores* audire subditorum *Confessiones*, non intelligantur, qui sunt *Magistri Novitiorum*: 3. Ne iudicium absolvendi à reservatis univèrsim *Confessariis* committatur, sed liceat interdum *Superiori* pro ratione sui officii huiusmodi facultatem negare. Hæc si à *Toletò* tantum subscripta sint, non sunt quidem revocata per *Gregorium*, sunt tamen revocata per *Urbanum*; nisi iterum præscripserit usus.

Hæc sunt, quæ in utramque partem invenire potui, de quibus relinquo iudicium prudentioribus. *Communis sententia cum Carden. Ills. Diana* p. II. t. 6. R. 45. tenet esse revocata.

363 Q. 141. *An cessante fine legis in aliquo particulari, etiam pro hoc particulari cesset obligatio legis, v. g. lex prohibet die Veneris carnes, ut sic maceretur corpus, an ille, qui magis delectatur & melius nutritur piscibus quàm carne, possit die Veneris carnes comedere: Item, si lex præcipiat noctu manere domi*

domi propter rixas vitandas, an qui certus est non oriturus, possit noctu exire. R. Cessare negant ferè omnes, teste *Dian.* p. I. T. Io. R. 28., ubi plurimos citat: sequitur cum aliis *Castrop.* tr. 3. d. 5. p. 1. *Ihs.* t. I. d. 2. n. 61. E contrà cessare affirmant *Arriaga, Carram.* *Dian.* p. 7. t. Io. R. 33. aliique apud *Pennaf.* de fide d. 16. n. 46. item *Scaccia, Nav. Henriq. Comit.* uti putat *Moya* T. I. t. 6. d. 4. q. 3. n. 18. quibus ex parte favet *Carden.* in I Crisi d. 62. n. 74.

§. I. Supponenda sunt sequentia, I. Finis legis 864 potest cessare, vel contrariè vel tantùm negativè: tum dicitur cessare contrariè, si reddatur illicitus aut impossibilis, v. g. lex præcipit jejunium, ut maceretur corpus, si tamen mulier gravida per illam macerationem exponeret fætum periculo mortis, hinc finis legis cessaret contrariè, quia hæc maceratio fieret illicita mulieri: similiter si lex præcipiat contributionem propter ædificationem pontis, si pons ob difficultatem subortam ædificari non possit, finis legis cessat contrariè, quia ædificatio pontis facta est impossibilis. Tum dicitur cessare tantùm negativè, si non reddatur quidem illicitus aut impossibilis, attamen per observationem legis non obtineatur finis intentus à lege, uti in illo, qui non maceratur per abstinentiam à carnibus sed magis delectatur & nutritur per pisces. 2. Finis legis aliquando distinguitur à materia legis, uti vitatio rixarum distinguitur à mansionem domi præcepta propter rixas vitandas; aliquando non distinguitur, uti si præcipiatur oratio propter cultum Dei, materia præcepti est oratio, quæ eadem etiam est cultus Dei. 3. Finis legis alius est adæquatus, alius tantùm inadæquatus; adæquatus est totum illud, sive sunt omnia illa, quæ intenduntur à lege, & propter quæ obtinenda fertur lex; inadæquatus est aliquid seu aliqua pars illorum, quæ lex intendit.

365 §. II. Sequentia videntur certa, 1. Si finis legis cesset contrariè, etiam cessat obligatio legis, uti patet, quia ad illicitum vel impossibile non potest dari obligatio. 2. Quando finis legis non distinguitur à materia legis, non potest cessante fine legis manere obligatio legis, uti etiam patet, si enim in illo cesset finis legis, etiam cessat materia, cum finis & materia sine idem, uti supponitur, ubi autem non est materia legis, non potest esse legis obligatio, ergo.

366 §. III. Si cesset finis legis tantum inadæquatus, non ideo cessat lex, quando enim sunt plures fines, licet simul sumpti faciant unicum totalem & adæquatum, tamen deficiente uno, si alius maneat, hic censeri debet sufficiens, adeoque hoc sensu adæquatus, in ordine ad movendum legislatorem, nisi constet de opposito, ergo quamvis cessaret finis inadæquatus legis, non ideo cessaret lex.

367 §. IV. Si finis adæquatus legis cessaret in aliquo particulari, etiam in eo cessaret obligatio legis, ita Nav. Cajet. Valent. Henxiq. Tiraq. Hurt. Gran. aliique multi cum Carden. n. 40., & videtur certum, quia si lex obliget tantum sub certa circumstantia, v. g. temporis vel loci, cessante hac circumstantiâ cessat obligatio legis, quia nempe honestas specialis, propter quam hic & nunc lex erat, non potest hic & nunc attingi, atqui finis legis est primaria illius circumstantia aut quasi substantia, ergo si finis legis adæquatè cesset, cessat obligatio legis. Conf. nam lex, quæ injungit aliquid tanquam medium utile ad obtinendum finem, non obligat, si medium illud fiat inutile ad illum finem, uti per se patet, sed quando finis adæquatus legis cessat, hoc quod erat injunctum tanquam medium utile ad finem, jam est ad illum inutile, cum enim finis ille cesset & obtineri non possit: inutiliter poneretur aliquid tanquam medium

medium utile ad finem, ergo cessante fine adæquato legis in aliquo particulari, lex eum non obligat.

§. V. Probabilius videtur, quod finis adæquatus legis humanæ non possit cessare quoad aliquem in particulari, si quoad communitatem maneat, ita AA. sententiæ negativæ contra AA. affirmativæ: *Probat* **268**
ur 1. quia finis inadæquatus & quidem primarius omnium legum est, dirigere communitatem, hinc leges non respiciunt speciales personas, casus vel circumstantias, sed feruntur pro communitate, secundum hoc, quod communiter contingit, & quod communiter omnibus prodest vel obest, atqui hoc semper manet, licet alii speciales fines fortè cessent in aliquo particulari, v. g. licet Titius non maceretur esu piscium, tamen homines communiter macerantur; licet per me non sint orituræ rixæ, si hac nocte exeam, tamen communiter oriuntur, si homines passim exeant &c., ergo in ejusmodi casibus semper manet finis inadæquatus & generalis ejusmodi legum. 2. Finis inadæquatus & universalis omnium legum, saltem humanarum, est etiam uniformitas operandi in illa materia, quam lex præscribit, uti doctè probat *Suar.* de leg. l. 6. c. 7. n. 5. & c. 9. n. 16., difformitas enim in operando, per quam pars discreparet à toto, esset quædam illius totius deformitas, sed hic finis semper manet, licet alii speciales fines in aliquo particulari cessent, ergo. 3. Legislatores potest obligare, ut servetur lex sua, etiam ab illo, in quo speciales fines illius legis cessarent, dummodo non cessent in universum, ob rationes jam datas, atqui præsumendum est legislatorem sic velle obligare, ergo. *Probat* *Min.* nam alioqui daretur subditis occasio sæpe eludendi legem, quisque enim sibi facile finget finem legis in se cessare, cum è contrà plerumque resciri non possit, quos fines habuerit legislator,

lator, qui propterea etiam plerumque fert legem, non assignatis omnibus finibus illius, ergo. Dixi legis humanæ, propter dicenda l. 5. n. 270.

869 §. VI. Ex dictis patet, quid ad quæstionem initio propositam sit respondendum, nam si quæratur, an si cesset in uno vel altero particulari finis adæquatus legis, hic particularis liber sit ab obligatione legis, negandum est suppositum, secundum jam dicta n. 868. Si autem quæratur, an liber sit, si finis in adæquatus in illo cesset, dicendum est non esse liberum, secundum dicta n. 866.

870 §. VII. *Objicies* I. Lex in præsumptione fundata cessat obligare, si constat de contraria veritate, uti habet communis cum *Sanch. Laym. Dian.* aliisque plurimis apud *Suar. l. 3. c. 23.*, quia *presumptio cedit veritati*, argumento, *L. Continuus 137. ff. de verb. oblig. & L. ultimâ ff. quod metus causa*, hinc si lex prohibeat famulari hæreticis, tantum ob periculum perversionis, ubi cessat hoc periculum, cessat lex, non enim est mens legislatoris obligare tum, quando non est hoc, propter quod est lex, sed ratio, cur legislator vellet etiam Titium obligari illâ lege jejunii, esset præsumptio, quod etiam Titius maceraretur, ergo si hæc præsumptio non sit vera, Titius non obligatur, ita *Dian. Respondet 1. Suar. dist. Maj.*, si lex fundetur in præsumptione periculi, N., quamvis enim periculum hic & nunc non sit, tamen communiter est: si fundetur in præsumptione facti, quod scitur non extitisse, C., uti si lex obliget ad Matrimonium illos, qui diu convixerunt, quia præsumitur consensus in Matrimonium, si hic consensus non adfuerit; lex non obligat. R. 2. Negando *Min.*, nam ratio movens legislatorem est bonum commune; item procuratio uniformitatis in operando; item præsumptio, quod com-

communiter omnes macerentur, quæ præsumptio
semper est vera.

Obj. 2. Si lex obliget totum hunc Episcopatum, & finis legis cesset in hac urbe, etiam cessat in
in hac urbe obligatio legis, ergo etiam, si lex obliget
omnes subditos, & finis ejus cesset in hoc subdito, in
hoc cessat obligatio legis, ita *Arr. R.* Dato Ante. N.
Conseq., disparitas est, quod hæc urbs faciat per-
fectam communitatem, adeoque lex talis sit vir-
tualiter multiplex, unde si respectu hujus commu-
nitatis cesset finis, cessat adæquatus finis hujus legis,
prout erat lex hujus communitatis: simile non est de
singulis privatis, nam respectu privatorum nulla
datur lex.

Obj. 3. Si lex Superioris prohibeat Religiosis,
ne aspiciant per fenestram, ut sic consulatur castitati,
qui noctu in tenebris aspicit, non peccat contra le-
gem, quia in hoc casu particulari cessat finis legis,
ergo idem est in similibus casibus de omni alia lege,
ita *Arr. R.* Lex illa nunquam prohibuit aspiceret
in illis circumstantiis, quia sic esset irrationabilis &
de re inutili: itaque tantum prohibuit, ubi ratione
aspectus erat secundum se periculum, quamvis fortè
per accidens ratione hujus vel illius subjecti non
esset periculum.

*Q. 142. Quando nam universaliter cesset lex
vel ejus obligatio. R.*

§. I. Imprimis cessat, si abrogetur, potest autem ab-
rogari, vel ab illo, qui tulit, vel ab ejus Successore, vel
ab utriusque Superiore, non autem ab inferiore: ab-
rogatur autem lex etiam tacitè, si Princeps videns non
observari, etiam per paucos annos, non urgeat ejus
observationem, cum facile possit, uti notat cum aliis
multis *Lugo de Just. d. 6. n. 92.* Quod si abroget expressè
per voluntatem vel legem contrariam, tantò certius
inno-

871

872

873

innotescit finis obligationis. Quòd si fuerit abrogata, desinit illius obligatio apud omnes, etiamsi abrogatio non fuerit promulgata, dummodo voluntas abrogatoria fuerit exterius manifestata, ita *Less.* in *Auct. V. Matrimonium, C. 7. Illf. t. I. d. 2. n. 60.* Per hoc autem distinguitur abrogatio à derogatione, quòd lex per abrogationem cesset ex toto, per derogationem tantum ex parte, uti fit per dispensationem, præsumptionem licentiæ, interpretationem, epikiam, de quibus antè dictum est. Quòd si lex abrogetur per Constitutionem legis contrariæ, si lex abrogata contineatur in Corpore Juris, non est opus hujus fieri mentionem, quia supponitur ejus scientia in Superiore; si autem non contineatur, debet illius fieri expressa mentio, uti habetur *Cap. I. de Constitutionibus in 6.*

874 §. II. Etiam cessat, si fiat præscriptio aut consuetudo contraria invalescat: putant autem *Azor, Less. Sa, Castrop.* apud *Lugo n. 91.*, sufficere 10. annos ad abrogandam legem etiam Canonicam, quia 10. anni in jure sunt longum tempus: sed universaliter dicendum, sufficere illud tempus, quod judicio prudentum satis sit, ut de vigente consuetudine contraria sufficienter instrui potuerit legislator, eamque cognitam tandiu vigere permiserit, ut meritò censeatur adesse ejus consensus saltem tacitus, ex quo nolit, ut lex sua imposterum subditos obstringat.

875 §. III. Etiam cessat, si cesset tota causa finalis legis, uti dictum est in q. præced.

876 §. IV. Non est idem de præcepto, quod de lege, nam præceptum particulari personæ injunctum communiter cessat morte mandantis, hinc *l. 26. ff. mandati*, dicitur, *mandatum solvitur morte*: Ratio est, quia non fertur toti Reipublicæ, nec nomine illius, sed nomine mandantis, & ob curam debitam

singu-

singulari personæ, mandans autem emoritur, adeoque cessat ejus voluntas & cura respectu singularis personæ: è contrà lex fertur toti Reipublicæ & nomine sive auctoritate illius, quæ non emoritur, sed voluit suam & sui curam esse perpetuam. Dixi, communiter, quia mandans potest per potestatem legislativam aliter disponere, sicut enim mandare potest, ut aliquid post mortem suam executioni detur; item potest concedere alteri jurisdictionem, quæ, si causa fuerit inchoata, non desinit morte mandantis; item præcepta, quæ sunt in Bulla cænæ, non expirant per mortem Papæ, sed durant usque ad promulgationem novæ Bullæ; similiter in Societate JESU præcepta, quæ ponunt Generales, sunt perpetua ex speciali dispositione Constitutionum, uti dictum est n. 566. Videri potest Bonac. de restit. d. I. q. 2. p. 6. à n. 24. & Pirb. l. I. t. 29. l. 7.

Q. 143. An desinat obligari, qui probabiliter 877
judicat se non obligari lege. R. Excusatur ab obligatione, si occasio sit subita & urgens periculum, ita ut non detur tempus consulendi Superiorem, ita S. Th. Caj. Sot. Suar. de leg. l. 6. c. 8. à n. 3. Teril. in Reg. q. 59. aff. 6. Quod si ad Superiorem recurri possit, Suar. n. 9. dicit esse sententiam communem usu omnium piorum & prudentum receptam, quod recurri debeat, si non sit in mora periculum. Similiter si judicari non posset probabiliter, sed merè dubium esset, an casus comprehendatur sub lege, recurrendum est ad Superiorem, si fieri possit; si autem fieri non possit, servanda est lex, uti docent S. Th. Caj. Contr. Med.; & in casu patiente moram est per se evidens, inquit Suar. n. 10., quod plerique etiam dicunt, licet sit casus subitus, quia tum possidet lex, nec potest prudenter deponi dubium, nisi fortè esset conflictus alterius legis etiam sub peccato obligantis, cujus transgres-

transgressio videretur esse majus peccatum. Vide dicta à n. 598.

De citatione Legum.

Post Tractatum de legibus convenit designare libros, quibus continentur leges; item modum, quo libri illi & leges citantur. Libri, quibus continentur leges, præter S. Scripturam, præcipue sunt Corpus Juris Canonici & Corpus Juris Civilis: de utroque do magis necessaria scitu.

§. I. Per Jus Canonicum intelliguntur Leges five Regulae rectè vivendi (nam *νόμος* idem est quod Regula) à summis Pontificibus vel Conciliis constitutæ aut approbatæ; aliter vocatur Jus Pontificium, Sacrum, & quandoque, sed latè, Divinum, uti habetur c. *cùm de diversis*, 2. de privileg. in 6. Et specificè, Canon, est lex edita à Concilio generali: *Decretum* est Constitutio edita à Papa non consulto: *Epistola decretalis* est Constitutio rescripta à Papa consulto: *Dogma* est Constitutio doctrinalis circa fidem: *Mandatum*, Constitutio circa mores: *Interdictum* Constitutio prohibens, siue pœna: *Sanctio* Constitutio prohibens sub pœna, ita *Glos.* in decret. Gratian. dist. 3. v. *Omnes*. Jus Canonicum universim habet sex partes.

Partis I. est decretum *Gratiani*, idest, varia dicta Pontificum, SS. PP. & Conciliorum collecta à *Gratiano* Monacho Benedictino circa annum 1151. In hac parte *Gratianus* multa addidit de suo, vel ex legibus civilibus, quæ non habent auctoritatem, nisi illam, quam conciliant eorum Auctores, uti rectè *Suar.* de leg. l. 4. c. 5. n. 7. Vide etiam *Valens* in prohus. ad conc. Juris Pontif. & *Phœb.* in proœm. §. 3. n. 7.